

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Modstandskampen 1940 - 45

3 · Juni 1999

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

SAMMENSLUTNINGEN
AF DANSKE FANGER
FRA FRIHEDSKAMPEN
1940 - 45

HORSERØD
FRØSLEV
DACHAU
HANNOVER-STÖCKEN
NEUENGAMME
SACHSENHAUSEN
STUTTHOF
BUCHENWALD
THERESIENSTADT
RAVENSBRÜCK

Modstand - vist nytter det...

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45

Formand: Villy B. Jensen, Lindevej 12, 3200 Helsingø. Tlf. 48 79 45 91.

Sekretær: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Værløse. Tlf. 44 48 56 74.

Kasserer: Harry Henriksen, Sennepsmarken 11, 3060 Espergærde, Tlf. 49 13 16 80.

Bestyrelse: Helge Hansen, Harry Rasmussen, Johs. Damsgaard, Birgit Krasnik
Fischermann, Peter Møller Madsen, Erik Jensen, Lillian Olsen og Kaj Christensen

Indlæg dækker ikke nødvendigvis foreningens eller redaktionens synspunkter.

Kammeraternes Hjælpefond

Selvejende institution, stiftet 1945

Formand: Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. 54 86 55 59.

Næstformand: Mogens Dyre, Kærvej 14, 6400 Sønderborg. Tlf. 74 42 86 26.

Sekretær: Aase Beck Eigenbroth, John F. Kennedys Plads 4, 9000 Aalborg. Tlf. 98 12 32 31.

Kasserer: Poul Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Tlf. 44 91 13 72.

Angående ophold i Kegnæs-huset (7 sengepladser, adresse: Flejmosø 6, Østerby,

6470 Syd-Als, tlf. 7440 5342), rettes henvendelse til sekretæren: Aase Beck Eigenbroth.

Tilsynsførende: H. P. Skjoldborg, Skovbrinken 9, 6400 Sønderborg, tlf. 74 42 57 07 eller eventuelt Erik Hauberg, Holballe, Tandslet, 6470 Sydals, tlf. 74 40 76 32.

Fangesammenslutningens Rekreativsfond

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreativophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Villy B. Jensen, Lindevej 12, 3200 Helsingø, eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75% af rekreativopholdets samlede pris, dog max. kr. 6.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreativshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreativopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Neuengamme Foreningens Rekreativs- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: Anna-Lise Clausen, Æbeløgade 1A., 2100 København Ø,
tlf. 39 17 78 60, hver tirsdag mellem kl. 11.00 og 13.00.

Midlerne fra salg af frimærker med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen - 4. maj 1985, uddeles til rekreativformål eller -hjælp i særlige trangstilfælde. Beløb kan søges af danske statsborgere, der er - eller vil kunne anerkendes - i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a. Anmodning om ansøgningsskema sendes til ovenstående adresse.

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Dagmar Mørk Jensen
Dammes Teglgård 20, 1 th
6200 Aabenraa
Tlf./fax. 74 62 71 14
Giro 62 0 32 56

REDAKTION

Kaj Christensen
Sdr. Fasanvej 53, 4 th
2000 Frederiksberg
Tlf. 38 19 68 06
Ansvarshavende

Birgit Krasnik Fischermann
Gl. Vartov Vej 29, 2tv
2900 Hellerup
Tlf. 39 62 83 55

TRYK

Fjerritslev Avistryk A/S

TIL ABONNENTERNE

Bladet vil udkomme i månederne februar, april, juni, august og november. Stof der skal med i bladet skal være inde på redaktionen den 1. i måneden umiddelbart før.

PRIS

100,00 kr. i 1999.

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

3. 1999

*Modstand -
vist nytter det...*

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Organ for Sammenslutningen af danske fanger
fra FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Buchenwald-klubben
Dachau-klubben
Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen af Gestapofanger fra Besættelsen
Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen
Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen
Sachsenhausen-foreningen
Stutthof-foreningen
Theresienstadt-foreningen
Krigssejlerne

Nr. 3

1999

5. årgang

The Danish Memorial i England

Af Verner K. Nielsen

Foto: Verner K. Nielsen

Der er sikkert ikke mange mennesker her i landet, som ved, at der i en domkirke i England findes et mindesmærke for danske søfolk, som satte livet til i krigsårene 1939-1945. Dette mindesmærke (The Danish Memorial) er at finde i Sct. Nicholas Cathedral i Newcastle upon Tyne, som var de danske søfolks hjemby under krigen. Af de ca. 4000, som sejlede ud fra Newcastle upon Tyne dengang gav 1406 deres liv i kampen for Danmarks

frihed. Navnene på alle disse søfolk findes i alfabetisk orden, begyndene med en 16 årig dæksdreng, i en bog, som er placeret på væggen i en glasmonter sammen med mindesmærket. Hver dag bliver der vendt et blad i mindebogen. Denne bog havde sin plads i Den Danske Sømandskirke i Londons East End, indtil kirken lukkede i 1980.

Den danske menighed i Newcastle upon Tyne følte imidlertid, at denne by ville være det naturlige blivende sted for mindebogen. Eftersom menigheden ikke havde egen kirke, ansøgte man bystyret og domkapitlet om muligheden for en placering i domkirken. Dette andragende blev behandlet med megen velvilje og forståelse hos de berørte myndigheder. Den indsats som den danske menighed under ledelse af menighedsrådets formand hermed udviste, resulterede i, at et nyt mindesmærke kunne afsløres 2 år senere i domkirken den 13 maj 1982.

Mindesmærket er tegnet af arkitekt

Mindestedet i Sct. Nicholas Cathedral med bogen, hvor de døde og savnedes navne befinder sig.

Foto: Verner K. Nielsen

Ronald G. Sims, som løste den vanskelige opgave med et både smukt og værdigt resultat. Det er fremstillet af grøn Westmoerland skifer og symboliserer de danske øer. Lysestagerne er udført i rustfrit stål. Udformningen og designet af dette værk vækker beundring hos beskuerne, da det er fantasifuldt og fængslende i sin opbygning. Det samler også stor opmærksomhed i kirkerummet, som i sig selv er en seværdighed og hvert år besøges af mange mennesker.

Danmarks Rederiforening bekoste-

Efter lang tid ser og hører disse KRIGSSEJLERE et fly, der vil sende deres redningsmænd

Foto: British official photo.

de opsætningen, for hvilket vi er dem meget taknemmelige. Ligeledes en dybfølt tak tak til den danske menighed derovre, som værner om mindesmærket med stor veneration.

Nævnes skal også, at det danske flag, som vajede over den danske pool og foreningslokaler, der havde til huse i Sct. Nicholas Building lige over for domkirken, nu vajer over mindesmærket. Fra Allierede Krigssejleres Veteranforenings side betragter vi mindesmærket, samt stedet hvor det nu har fundet sin bliven-

de plads, som en ære og hæder, man fra officiel engelsk side viser vore kammerater, som under farefuld sejlad på alle verdenshavene fandt deres grav i kampen for frihed.

For fuldstændighedens skyld skal tilføjes, at tabstallet på 1406 omkomne med tiden har vist sig at være for lavt, hvorfor den danske menighed derovre er i færd med at få bogen korrigeret og ført ajour. Deres store arbejde og interesse for sagen kan sammenfattes i få ord "uden dem intet mindesmærke".

Disse KRIGSSEJLERE blev reddet efter i 10 dage at have holdt sig fast på bunden af redningsbåden.

Foto: British official photo.

Solens land!

Af Minna Dahl

Hvis nogen allerede nu gruer for en sommer, som vi havde i 98, så er der sol at hente i en forholdsvis ukendt lille by i Andalusien. Almunecar hedder den, og den ligger 90 km øst/vest for Malaga ved den dejligste bugt, hvor man indimellem kan se delfinerne more sig.

I månederne okt, nov, dec, jan, feb, marts og april kan man leje en 2værelses lejlighed for ca. kr. 2000,- om måneden. De er også til leje ugevis for en pris af kr. 650,-. Alle lejligheder har en altan med sol, og den er ca. 7 meter lang, og alle vender mod havet.

Der kan bo 3 personer i lejligheden. Der er sengetøj og håndklæder samt rengøring ved ankomst og afrejse.

Det er ikke særligt turistpræget, her

bor mange pensionister fra Danmark, England og Sverige. Med hensyn til sproget klarer man sig godt med et stort smil, mange håndbevægelser, en parlør og cigaretter.

Min svigerdatter og jeg har lige været der en uge, og for 4 pakker cigaretter fik vi nyt toiletsæde, gasvandvarmeren til at virke, en tur med mekanikeren til en restauration i bjergene, og til sidst fik min svigerdatter sine bikinitrusser reddet ned fra en palme, som de var blæst ned på fra altanen.

Jeg har for flere år siden boet der hver vinter, og da jeg kom denne gang, kunne jeg ikke forstå, at jeg overhovedet havde overlevet uden en sådan tur om vinteren.

Hvis nogen af bladets læsere skulle få lyst efter denne lille beretning til et vinterbesøg i dette lille paradis, står jeg gerne til rådighed med oplysninger om, hvor I kan henvende jer. Man kan næsten I alle rejseselskaber købe en billet til Malaga uden hotel. Priser fra kr. 1.500,- til kr. 2.000,- retur.

Minna Dahl

Tlf. 38 19 68 06

P.S.: Når man er i Spanien, skal der tænkes på mentalitetsforskelle, herhjemme siger vi "lad os leve hver dag som den sidste". I Spanien siger de "det kan vi gøre i morgen", så vær forberedt på at manjana er et meget brugt ord.

OPLYSNING

Den forhøjede hædersgave.

Tidligere var det praksis, at den forhøjede hædersgave bortfaldt når modtageren fyldte 67 år. Dette blev ved en lovændring i 1990 ændret således, at man får udbetalt den forhøjede hædersgave indtil sin død. Den forhøjede hædersgave blev kun tilkendt, såfremt du samtidig med erstatningen modtog almindelig invalidepension. Den forhøjede hædersgave kan ikke overgå til en enke. Har du indtil du fyldte 67 år modtaget den forhøjede hædersgave og ikke fået den gentilagt, er du velkommen til at rette henvendelse til Arbejdsskadestyrelsen eller mig. Den almindelige hædersgave udgør kr. 1.700,- i kvartalet, ialt årligt kr. 6.800,-. Den forhøjede hædersgave udgør kr. 2.150,- i kvartalet og årligt kr. 8.600,-

Anna-Lise Clausen

Erstatning fra Tyskland?

Som bekendt har der i årenes løb været utallige forsøg på at rejse erstatningssag mod de firmaer, der under krigen beskæftigede KZ- og tugthusfanger, uden at det såvidt

vides er lykkedes at nå et resultat.

Imidlertid er der opstået en ny situation i forbindelse med den tyske lov, der giver adgang til at ophæve Nationalsocialistiske uretsdomme.

Det er lykkedes at slutte forlig for to ungarske tidligere fanger, der har fået erstatning. Nu vil en kreds omkring Klaus von Münchhausen forsøge for de danske, hollandske, tjekkiske, polske o.s.v. tidligere fanger, der måtte ønske det, at få de pågældende firmaer til at indbetale et beløb til en fond, der så skal fordeles.

Til det formål har man brug for en fuldmagt og nogle oplysninger på et spørgeskema. Det er en stor hjælp, hvis man kan oplyse Firmanavnet, hvor man i hvert fald en tid var beskæftiget.

Men det er ikke en absolut betingelse, idet blot det, at nogle firmanavne er kendt, kan være til hjælp for resten. Hvis man har været beskæftiget enten ved bomberydning eller f.eks. den statslige rustindustri, er der den mulighed, at man efter det kommende forbundsdagsvalg kan bevæge staten til at skyde ind i fonden også, specielt hvis flere civile firmaer går med. Foreløbig har Folkevognsfabrikkerne og fa. Warta givet tilsagn om forhandling, og et par mere overvejer, men antallet vil afhænge af, hvor mange firmanavne man kan påvise. Den udsendte fuldmagtserklæring kan virke bombastisk, men er nødvendig for at få firmaerne i tale (for ingen tror vist på, at en retssag

kan vindes, mens der endnu er overlevende, så det, man satser på, er forlig af etiske grunde), og kommer der resultat i form af indbetalinger, vil der blive oprettet en fond, hvori man vil bede prominente personer som Præsident Herzog træde ind som garant for, at alt går rigtigt til.

Men foreløbig søger man at undgå advokatomkostninger, og de der ønsker at forsøge, vil under ingen omstændigheder blive præsenteret for omkostninger.

Min rolle i sagen er udelukkende at formidle oplysninger for dem, der har svært ved at formulere sig, og at viderekspedere papirerne til Bremen.

Det ville være slemt, hvis dette forsøg skulle give nogle forhåbninger, som ikke bliver indfriet, og man er jo blevet skuffet tit nok. På den anden side sker der naturligvis intet, hvis man ikke ønsker at prøve.

Dette er blot til orientering

Klaus Frhr. von Münschhausen
Raphael-Lemkin-Institut
Universität Bremen/FB 11
Postf. 330 440, 28334 Bremen

Telefon (0421) 218 2231/2142
Telefax (0421) 218 2084

Privat:
Weberstrasse 35
28203 Bremen
Telefon/Fax 7 68 44

Ved Minna Dahl,
Sdr. Fasanvej 53, 4th
2000 Frederiksberg, tlf. 38 19 68 06

Forsinket hilsen til
15. maj
Anker Præst, 90 år
Kystparken 7,3. 3700 Bornholm

16. juni
Hans Bøjlund Sørensen, 80 år
Påbyvej 36. 6000 Kolding

19. juni
Bente Nielsen, 65 år
Fuglesangsalle 105, 1. 8210 Århus V

21. juni
Ester Christensen, 85 år
Ellehammervej 2. 9700 Brønderslev

Vigand Møller, 80 år
Lavendelvej 54. 5000 Odense C.

26 juni
Setty Skjoldager, 85 år
Kastetvej 33 lejl. 45. 9000 Aalborg

2. juli
Chr. Kappel Petersen, 80 år
Svendsgade 20. 7100 Vejle

3. juli
Vagn Kondrup, 75 år
Østre alle 81. 9000 Aalborg

Oskar Isaksen, 85 år
Rosenvænget 43. 9300 Sæby

4. juli
Poul Larsen, 80 år
(Stutthoff)
Tjørnehaven 57. 5240 Odense NØ

7. juli

Erik Preben Tanne, 75 år
(Hannover-Stöcken 54555)
Farum Stationstovr 29 1. 3520 Farum

12. juli

Jens Chr. Ishøj, 80 år
Rønnebærvej 11 Helsted. 8900 Randers

13. juli

Poul Rahbek Hansen, 80 år
Toldbodvej 28 Snoghøj. 7000 Fredericia

16. juli

Inge Nielsen, 80 år
Honorevej 4. 7000 Fredericia

18. juli

Emil Jensen, 80 år
Lillevej 5. 8260 Viby J.

Erik Gustafson, 85 år

(Buchenwald)
Hagavej 30, 2. 2860 Søborg

19. juli

Poul Aasvang, 80 år
Frederikkevej 7. 3050 Humlebæk

Leo Henschel Hansen, 80 år

Jægersborgvej 104, 1. 2820 Gentofte

20. juli

Ester Hansen, 70 år
Anemonevej 73. 5220 Odense SØ

Erik Christiansen, 75 år

(Krigssejler)
Skovparken 2. 3060 Espergærde

21. juli

Frans Blicher Hansen, 90 år
Dagnæs Alle 90 H. 8700 Horsens

Henry Ikast, 85 år

Interpares, Calle Olmos 19, ap 18, Cerado
de Calderon 29018 Malaga

22. juli

Senius Nielsen, 75 år
P. Lykkesvej 85.804. 2300 Kbh. S

24. juli

Holger Juul Jensen, 85 år
Kastrupvej 253, 1. 2770 Kastrup

27. juli

Anna Jensen, 75 år
Trællebjergvej 35. 5280 Fraugde Kærby

27. juli

Inga Kornum, 75 år
Engvej 19. 9400 Nørresundby

1. august

Bjarne Christensen, 80 år
(Dachau 141, 567)
Ryslingeparken 52. 8270 Højbjerg

Georg Schlätzer, 75 år

Hvedemarken 77. 6000 Kolding

2. august

Viggo Torstensson, 75 år
Sandgade 6. 8900 Randers

3. august

Edel Larsen, 80 år
Blichersvej 105 st. 3000 Helsingør

7. august

Holger B. Riise, 80 år
Sorvabgårdsvej 1. 8961 Allingåbro

Svend Erik Jensen, 80 år

Svinget 9. 8382 Hinnerup

Aksel E. Jørgensen, 80 år

Duebrødrevej 14. 9000 Aalborg

9. august

Erik Andersen, 75 år
Østre Alle 16. 9000 Aalborg

10. august

Jarl Ryborg, 80 år
Emdrupvænge 110. 2100 Kbh. Ø

Alfred Bertelsen, 85 år

C. F. Jessensvej 1. 8200 Århus N

15. august

Mogens Lusty, 80 år
(Buchenwald)
Degnemoose Alle 63. 2700 Brønshøj

MAHNRUF

Fangebladet MAHNRUF Østrig:

600 tidligere SS-folk holdt stævne i Riga. Ved sidste stævne forrige år blev Letlands sikkerhedsråd nødt til at fyre armechefen, fordi han trods advarsler havde deltaget i stævnet, og politichefen, fordi han ikke havde forhindret et bombeangreb på Rigas synagoge. I år var vestlige journalister forment deltagelse på grund af "tendenliøse" beretninger sidste år. DEMOKRATI?

I 1940 blev politikommandanten i St. Gallen, Schweiz fyret "på gråt papir", fordi han hjalp flygtningene. Hans familie er nu tilkendt erstatning på 1,2 mio Franks. Her virker demokratiet - selv om det er sent -

Hermann Axen, der som en af de få overlevede Auschwitz, og nu senere blev en af lederne i DDR mistede ved genforeningen sin pension.

Han døde i 1992. Det viser sig nu, at heller ikke hans enke kan modtage pension i modsætning til enken efter den berygtede dommer Freisler, der dømte hundredevis af modstandsfolk.

Demokratiet er åbenbart ikke virksomt her!

OPHØRT

Sachsenhausenforeningen i Odense, der blev stiftet i september 1945, er på grund af det efterhånden lave medlemstal OPHØRT den 1. marts 1999.

Medlemmer, der stadig vil høre til en forening, opfordres til at indmelde sig i LANDSFORENINGEN.

Adressen står på bagsiden af MODSTANDSKAMPEN.

Banke Jung-Jensen.

Åndens magt er større og længerevarende end våbnets

Kaj Christensen

Ligegyldigheden over for sandheden og retfærdigheden og forherligelsen af magten. Demokratiets nye maksime?

Kaj Christensen

Vent ikke på bedre tider. Skab dem selv.

Kaj Christensen

Man skal være -tror jeg vist realist, men på den anden måde fatalist og i grunden optimist samt frem for alt idealist.

Niels Simonsen

EFTERLYSNING

Kære Kaj Christensen:

Du kan finde mig som et af jeres medlemmer i MODSTANDSKAMPEN 1940-45, selvom jeg ikke blev fanget. Jeg var ved Frederiksberg Politi under mit navn dengang: Knud Dyring-Olsen. Min gode kollega, Klingenberg introducerede mig til organisationen, da han sendte mig en julehilsen i bladet 1997.

Både mens jeg var aktiv i politiet - og efter den 19. september 1944 - var jeg travlt beskæftiget med transport til Sverige, dels af jøder og dels af mange andre. Jeg blev medlem af Dansk-Svensk Flygtningetjeneste - og sendte f.eks. Arne Sørensen, Dansk Samling afsted til møde med Ebbe Munck i Stockholm, og det var også min fornøjelse at sende Børge Outze afsted, efter han kom ud af Shellhuset i december 1944.

Mens jeg faktisk aldrig talte om disse begivenheder indtil 1985, så har jeg været gæst i Israel, Holocaust Museet i Washington, Wiesenthal Museet i L.A. - og hundredevis af gange på universiteter, højskoler og jødiske centre. Og jeg bliver stadig inviteret, selvom jeg er blevet næsten 84 år.

Nu kommer vi til "sagens kerne". Jeg var ved at rydde op i gamle danske papirer - bl.a. fordi en dame her er ved at skrive en bog om mine hændelser kaldet BOATS IN THE NIGHT - og pludselig finder jeg en "vise" som min gode ven og kollega ved Frederiksberg Politi, Østergaard forfattede under overskriften:

TANKER VED OVERFLYTTELSE FRA "BUCHENWALD" TIL FRØSLEV DEN 6TE FEBR. 1945.

Jeg aner ikke om Østergaard er i live (det håber jeg). Men jeg fik den ide, at visen skulle optrykkes i jeres blad. Og samtidig kunne vi tre gamle politimænd Østergaard, Klingenberg og jeg Dyring-Olsen (dengang) dyrke forbindelsen.

Som det ses, vil Knud Dyby gerne i forbindelse med gamle venner i Danmark. Hvis I som efterlyses, endnu er i live, bedes I skrive til Knud.

Knud Dyby
116 Sunrise Lane, Novato,
CA 94949-6818
Mail: P.O. Box 5007, Novato,
CA 94948-5007 USA

EFTERLYSNING

Kendte du Vagn Aage Hansen??

Da jeg har søgt viden om (steder - datoer), hvor min far har været under 2. vk. - og alle steder er løbet panden mod en mur af "tavshed" eller "uvidenhed" - er dette min sidste mulighed for at få mere at vide om hans ophold i Tysklands lejr.

Jeg er sikker på, at han har siddet i Neuengamme-Buchewald og Muhlberg Stalag 25b.

De kolde facts, jeg har om min far, er følgende:

Vagn Aage Hansen - født 9/1 - 1920 i Vejle - (opvokset hos sin bedstemor i Hvidbjerg, Nykøbing Mors). -Død d. 15/3. 1992

Har været i lære hos landsby-smeden.

Været i omrejsende tivoli.

I livgarden 42 - jeg har et foto fra 42, hvor han er korporal, men jeg ved, han har været på løjtnant- og kornetskolen, men sikkert ikke fuldført denne.

Ansatt i politiet d. 7/5 - 43 (han var efter krigen, det meste af sin tjenestetid på St. Kongensgade.)

Anholdt af WH - Sipo u. SD. 25-26/2-44 - og indsat i Vestre fængsel tysk afd. 26/2-44. -sammen med kollega - hvem?? De boede hos 2 ældre søstre, hvor de blev anholdt. Efter hvad jeg kan huske, havde de tjeneste i Tårnbæk havn?

26/5 - 44 overført til Horserød. (efter lister - som venligst er stillet til min rådighed- fremgår det at han sidst står opført her d. 3/8- 1944.)

Tanker ved overflyttelse fra "Buchenwald" til Frøslev den 6/2 1945

(Mel.: Jeg er havren)

*Engang var jeg politibetjent,
der ku være navn og korps bekendt,
men en dag kom tyskerne og så,
det komediespil vil vi ikke ha'.*

*Vi blev fanget og sat i bur,
kom på en forbandet tysklandstur
vi blev ført møjsommeligt omkring,
proppet i waggoner - den var streng.*

*Men de kunne ikke knække os,
gang på gang vi viste dem vor trods,
Når vi bar på sten og bjælkens vægt,
tænkte vi på vores kære slægt.*

*Mon de vidste, hvordan vi led
for en uretfærdig djævelskhed.
Tysklands lejre kendes ud og ind -
dog vi slap derfra med frejdigt sind.*

*Røde Kors en dag de kørte frem,
på en fuldmagt førte de os hjem.
Men vi var jo kun en lille flok,
vore kammerater fik et chok.*

*Er det rigtigt, tænkte alle mand
skal i atter hjem til danmark's land
kammerater, tab nu ej jert mod,
vi vil kæmpe for jer fod for fod.*

*Stille glæde fyldte vore sind,
da vi kørte over grænsen ind,
og en tåre langsomt pipled frem,
"de dernede", de skal også hjem.*

*Her i Frøslevlejrens stille ro,
har vi fundet os et lille bo,
hvor vi går og venter dagen lang
på at høre FREDENS glade sang.*

*Jeg tror ikke, at den dag er fjern,
da hver een af dem er lagt i jern,
som har skylden for de trange år,
"thi man høster altid, som man sår"*

*Danmarks sang skal atter lyde frit,
vi har lært at holde sammen trit.
Fælles tanker giver fælles løn:
"Danmarks frelse" er vor fælles bøn!*

Herefter er der et stort tomrum. Det sidste, jeg kan finde, er fra Barfods bog " Helvede har mange navne" - der står han som hjemtransporteret fra Stalag 25B - d. 3/4-45. med fang-enr. 310.272,

Jeg har forhørt mig hos:

Buchenwald-klubben

(hvor jeg ved, at far har været medlem)

Neuengamme-foreningen

Stutthof-foreningen

Horserød-klubben

Politi-historisk selskab (ikke svaret)

Rigsarkivet

Arbejdsskadesstyrelsen

Frihedsmuseet

Alt dette uden noget væsentligt resultat - dog har jeg fået talt med mange venlige og forstående mennesker. Tak til jer!!

Har du nogen oplysninger - fotografier eller lignende, vil jeg blive meget glad for at høre fra dig - (evt. via redaktionen - hvis du ikke vil have dit navn frem)

Med venlig hilsen

Gunnar Ray Hansen
Øresundsvej 28 lej. 29
2300-København S
Tlf. 32 58 42 43
e-mail: xray@get2net

Fra foreningerne

Sammenslutningen af danske fanger fra frihedskampen 1940-45

Repræsentantskabsmøde

Sammenslutningen afholdt ordinært repræsentantskabsmøde d. 17 marts 1999 kl. 13.30 i Parolesalen på Halmtorvet.

Alle foreninger var repræsenteret. Som gæst var Anna-Lise Clausen. Dagsorden ifølge lovene.

Der var indkommet en anmodning fra Gestapofangerne i Randers om optagelse i sammenslutningen, idet Landsforeningen af Gestapofanger var nedlagt pr. 31 december 98.

Endvidere var der indkommet et forslag om en lovændring fra Dachauklubben.

Som dirigent valgtes Anna-Lise Clausen, som takkede for valget, og konstaterede at repræsentantskabet var lovligt indvarslet og oplæste navnene på foreningernes repræsentanter. Herefter oplæste sekretæren, Solveig Skjøtt protokollen fra sidste repræsentantskabsmøde. Den blev enstemmigt godkendt med akklamation.

Formanden, der i forvejen havde budt de fremmødte velkommen, og forsamlingen havde mindedes de afdøde, redegjorde herefter for hvad der var sket siden sidst. Omtalte først det røre, der havde været angående den dårlige vedligeholdelse af gravstenene i Mindelunden, som var begyndt at smuldre forskellige steder.

Villy B. Jensen havde derfor henvendt sig til Kirkeministeriet. Efter et par rykkere havde han fået det svar,

at Mindelunden efter tilsynets mening var i fin stand. Presse og TV var derefter blevet sat på, og alle klagerne var endt med en forespørgsel i Folketinget. Svaret fra kirkeministeren havde været det samme, men med den tilføjelse, at det ikke var noget økonomisk spørgsmål, men at 50 års vejr og vind satte alle steder deres spor. Efter at formanden havde skrevet til folketingets Kirkeudvalg og bedt formanden Birthe Rønn Hornbæk se på nogle af medsendte billeder af skaderne, endte det endelig med, at 12 af soklerne på gravene foran monumentet blev repareret.

Derefter omtalte formanden forslaget om hædersgavens forhøjelse. Den havde været til første behandling i Folketinget, men var blevet annulleret på grund af valget, men dagen efter dette repræsentantskabsmøde ville man på DK.4 have mulighed for at følge afstemningen. - Fortalte endvidere, at Nationalmuseet havde indkaldt til et møde, der drejede sig om at udsende materiale fra Frihedsmuseet på Internettet. Vort blads redaktør, Kaj Christensen havde overværet mødet og derefter sendt et 5 sider langt referat om, hvad sagen drejede sig om til formanden. Det blev behandlet på sammenslutningens bestyrelsesmøde d. 17. februar, og der blev man enig om, at formanden skulle skrive til Nationalmuseet og Frihedsmuseet. Havde for det første spurgt, om de havde en tilladelse fra

Registertilsynet. For det andet havde formanden gjort opmærksom på, at man måtte tage med i betragtningen, at de der i sin tid havde indleveret materiale uden båndlægning ikke på det tidspunkt kunne ane, at der opstod noget, der hed Internet. Nationalmuseet havde svaret, at man ikke havde ansøgt om tilladelse i Registertilsynet, men at man håbede snarest at få et svar på en forespørgsel.

Omtalte et møde om den erstatningssag mod tyske firmaer, som havde brugt fanger som slavearbejdere. Dette møde var blevet overværet af Peder Møller Madsen, som selv har været en af disse arbejdere, og formanden bad derfor Peder om senere at redegøre for mødet.

Om Frøslevlejren kunne Villy kun sige, at der stadig er en masse uro. Der er derfor fremsat et udkast til nye vedtægter, der vil gøre museet til en selvejende institution under ledelse af Sønderjyllands Amt og Bov kommune. Man finder det ret ejendommeligt, da museet er en gave til staten fra de gamle fanger, og der står i aftalen, at museet skal drives af Nationalmuseet/Frihedsmuseet. Endvidere har man glemt at omtale den aftalte mindepark. Det har fået Skov- og naturstyrelsen til at rette henvendelse til Folketingets kulturudvalg med henstilling om, at Nationalmuseet ikke skriver under på noget, før sagen er afklaret. Ole Sohn fra S.F. har

undersøgt sagen til bunds, og vil nu have sagen for i folketinget. Tilstede ved de mange forhandlinger, der er ført og som har været med til aftalerne fra 1967/69 er Thorkild Antonsen og Kjeld Feilberg, som har forelagt materialet for 2 af landets bedste advokater. De svarede enslydende, at hvis vi lægger sag an mod staten for aftalebrud, vil vi vinde sagen med glans, og at vi helt sikkert vil få fri proces. -Da formanden ikke havde mere at fremkomme med, overgav han beretningen til evt. diskussion.

Derefter bad Kaj Christensen om ordet angående det møde, han havde været til og som kaldtes Camp 2 projekt. Det går ud på at gøre materiale vedr. Nazisternes koncentrationslejre og forfølgelserne tilgængeligt over Internettet.

På Frihedsmuseet ser man projektet som en god mulighed for at informere børn og unge om 2 verdenskrig på Internettet og via CD. Det betyder også, at en institution som Frihedsmuseet giver brugerne mulighed for at se oplysninger, som er lagret i en computer.

Kaj Christensen fremførte, at han var stærkt imod at 11 - 12 årige skolebørn kunne sidde og finde personer, dels fra egen familie og dels andre, der for længe siden i god tro har fortalt deres "intime" oplysninger til museet i forvisning om, at disse interviews blev arkiveret og ville være utilgængelige for andre i en lang årrække. - Derefter oplæste Kaj en artikel fra Berlinske Tidende om gamle nazister.

Anna-Lise Clausen fik ordet og udtalte, at hun var blevet meget mærkelig i hovedet over at høre, hvad Kaj fortæller, idet Frihedsmuseet også ligger inde med korrespondance og oplysninger fra ca. 70 personer, som er givet i Frihedsfonden. I øvrigt er Anna-Lise den eneste, der kan få adgang til Rigsarkivet, og hun havde da troet at alle private oplysninger var havnet her. Derfor foreslog Anna-Lise, at vi forlangte at alle navne om private personer fra besættelsestiden blev slettet.

Hermed sluttede beretningen, som blev enstemmigt godkendt med akklamation.

Herefter oplæste den konstituerede kasserer Harry Henriksen det i forvejen omdelte regnskab, som han havde overtaget midt i året efter

Bernth Johannessons bortgang. Det havde været en meget vanskelig opgave, idet Harry også havde påtaget sig at overtage Sammenslutningens rekreativfondskasse. Alligevel var det lykkedes for Harry at få styr på begge regnskaber, til trods for at intet havde været ført i lang tid på grund af Bernths alvorlige sygdom. Der var da også kun et par enkelte bemærkninger til regnskaberne, som blev godkendt med akklamation.

Under forslag på dagsordenen behandlede man først anmodningen fra Gestapofangerne Randers om optagelse i S sammenslutningen. Da den i forvejen havde været til drøftelse på S sammenslutningens bestyrelsesmøde d. 17. februar og var blevet afslået med 11 stemmer imod og 1 for, blev den efter et udsagn fra formanden stiltiende afslået med den begrundelse, at der ikke 54 år efter krigens ophør, var nogen mening i at udvide med flere foreninger. Af de 28 aktive var 16 betalende medlemmer af en af S sammenslutningens andre foreninger.

Man besluttede derfor, at foreningen kunne optages under "Andre foreninger" på bagsiden af "Modstandskampen".

Herefter redegjorde formanden John Nielsen fra "Dachau-klubben" for klubbens indsendte lovændringsforslag til S sammenslutningens love. Grunden var, at der i flere år havde været megen uro og forsøg på at lave om på alt muligt på S sammenslutningens møder, det såede uvilje og dårlig atmosfære mellem kammeraterne, der i besættelsesårene havde været ude for de samme oplevelser. Årsagen var kommet af, at en person, der intet havde haft med besættelsestiden at gøre, ville være med til at bestemme modstandsfolkene og fangernes egen bestyrelse m.m. Derfor var den væsentligste paragraf i klubbens forslag, at de tilsluttede foreninger fremover kun kunne sende repræsentanter, der havde deltaget aktivt i frihedskampene 1940-45 og/eller været i tysk fangenskab (Se de nye love andet sted i bladet).

Dachau-klubbens forslag var forelagt på S sammenslutningens bestyrelsesmøde d. 17/2 -99, og da var der flere af bestyrelsesmedlemmerne, der foreslog, at da man nu var igang med at rette, kunne man lige så godt fjerne

det uvæsentlige som også var blevet forældet. Alle deltog fredeligt i rettelserne, og der var ingen der udtrykte sig imod dem.

Efter John Nielsens redegørelse blev der en livlig diskussion, og flere havde ordet. Den skriftlige afstemning blev således:

For forslaget: 23 stemmer

Imod: 22 stemmer

Dachau-klubbens forslag var dermed vedtaget.

Så var man kommet frem til valg af bestyrelsesmedlemmer: Genvalgt blev formanden Villy B. Jensen. Nyvalgt blev kasserer Harry Henriksen. Revisoren John Damsgård og Salle Fischermann. Revisorsupplant: Heinz Hess. Alle valg var med akklamation.

Under aktuelt oplyste redaktøren Kaj Christensen, at Frihedskampens Veteraner ophører som forening år 2001, og Sachsenhausenforeningen i Odense ophører pr. 1. marts -1999.

Mogens H. Nielsen oplyste, at vi har 33 kammerater på Bernadottegården i Roskilde. Af dem er 18 aktive. Reelt er der ingen venteliste på plejehjemmet.

Derimod lang ventetid på Bernadotteparken. Den 29. august vil der blive doneret et værelse for en kammerat.

Repræsentantskabsmødet var om sider slut, og dirigenten takkede for god ro og orden. Ligeledes takkede formanden dirigenten for et godt ledet møde.: Kl. var 17.05

*Solveig Skjøtt
Sekretær*

Kommentar til John Nielsens redegørelse.

Alle selvstændige foreninger under S sammenslutningen kan i deres egen forening selv bestemme, hvem de vil have i deres bestyrelse. -Men kun personer der har deltaget aktivt, eller været i fangenskab kan stemme i S sammenslutningen og på repræsentantskabet.

Love for Sammenslutningen af Danske fanger fra frihedskampen 1940-45

§1.

Sammenslutningens navn er "Sammenslutningen af danske fanger fra frihedskampen 1940-45.

§ 2.

Sammenslutningens hjemsted er: Formandens bopæl.

§ 3.

Sammenslutningens formål er:

1. at repræsentere de tilsluttede foreninger overfor offentligheden
2. at vedligeholde og hædre mindet om vore faldne kammerater.
3. at bistå vanskeligt stillede kammerater i sociale og økonomiske spørgsmål overfor myndigheder og fonds.
4. at arbejde for oplysning om nazismens rædsler og vort lands modstandskamp, for på denne måde at medvirke til at opvoksende ungdom står vagt om vort lands selvstændighed og vort folks demokratiske rettigheder.
5. at tilstræbe internationalt samarbejde med udenlandske fangeorganisationer.
6. at arbejde for tolerance mellem mennesker og nationer for derved at medvirke til at skabe en verden i fred på FN's grundlag.

§ 4.

Sammenslutningens højeste myndighed er repræsentantskabet.

Til repræsentantskabsmødet kan enhver af de tilsluttede foreninger sende indtil 5 repræsentanter, som skal have deltaget i frihedskampen 1940-45 og /eller været i tysk fangenskab, hvis navne senest 10 dage før mødet skal meddeles formanden skriftligt.

Repræsentantskabet træder sammen en gang om året i januar kvartal.

Det indkaldes med en måneds varsel. Forslag, der ønskes behandlet, skal være bestyrelsen i hænde senest 14 dage før mødet, og bestyrelsen skal en uge før mødet tilsende repræsentanterne meddelelse om disse forslag sam-

men med bestyrelsens egne forslag. Bestyrelsen kan i øvrigt indkalde repræsentantskabet med samme varsel til et ekstraordinært møde, når denne ønsker det, og skal når tre af de tilsluttede foreninger ønsker det.

§5

Ved det ordinære repræsentantskabsmøde skal dagsordenen mindst indeholde følgende punkter:

1. Valg af dirigent.
2. Oplæsning af protokollen fra forrige møde.
3. Aflæggelse af beretning for Sammenslutningens virksomhed siden sidste ordinære møde.
4. Aflæggelse af regnskab for Sammenslutningen.
5. Eventuelle indkomne forslag.
6. Valg af formand resp. kasserer og sekretær
7. Valg af to revisorer og en suppleant.
8. Eventuelt Stemmeafgivning sker ved navneop-råb eller, såfremt der fremsættes ønske herom, ved skriftlig afstemning. Skal der på repræsentantskabsmødet finde en afstemning sted, bortfalder forslaget, når der er stemmelighed. Resolutioner og udtalelser til offentligheden skal være enstemmig.

§ 6.

Bestyrelsen består af formand, kasserer og sekretær, som vælges direkte af repræsentantskabet.

Herudover udpeger hver af de tilsluttede foreninger et bestyrelsesmedlem, samt en suppleant som tiltræder, når foreningens repræsentant har forfald. Alle bestyrelsesmedlemmer samt de udpegede skal have deltaget i frihedskampen 1940-45 og /eller været i tysk fangenskab.

Navnene på bestyrelsesmedlemmerne skal meddeles på repræsentantskabsmødet.

Formand vælges på ulige år, kasserer og sekretær på lige år, alle for 2 år. I øvrigt konstituerer bestyrelsen sig selv. Ved forpligtende aftaler mellem Sammenslutningen og andre skal dette først behandles i forretningsudval-

get, for derefter at godkendes af den samlede bestyrelse, enten ved personlig eller skriftlig tilkendegivelse.

Formand, næstformand, sekretær og kasserer udgør forretningsudvalget. Kan enighed ikke opnås i bestyrelsen, skal repræsentantskabet træffe afgørelsen, eventuelt ved ekstraordinær indkaldelse. Forretningsudvalget skal herefter med deres underskrifter godkende aftalen.

Ved stemmelighed i bestyrelsen bortfalder et forslag. Ved resolutioner og udtalelser skal alle bestyrelsesmedlemmernes stemmer indhentes og alle vedtagelser være enstemmige.

Bestyrelsen vælger en redaktør, der skal redigere Sammenslutningens blad: Modstandskampen 1940-45.

§ 7.

De tilsluttede foreninger er selvstændige foreninger med egne love. De kan optræde selvstændigt uden de andre foreninger på nogen måde er påvirket heraf eller er medindblandet, men de må i så tilfælde ikke på nogen måde angive deres tilknytning til Sammenslutningen.

§ 8.

Sammenslutningens regnskabsår er kalenderåret. Kontingenter i de tilsluttede foreninger er Sammenslutningen uvedkommende.

§9.

Vedtægtsændringer kan besluttes på et lovligt indkaldt og afholdt repræsentantskabsmøde ved simpel stemmeflerhed. Til vedtagelsen af Sammenslutningens opløsning kræves 2/3 stemmemajoritet på to på hinanden følgende repræsentantskabsmøder.

Det andet møde skal indkaldes med 3 ugers varsel og afholdes senest 5 uger efter det første. Ved Sammenslutningens opløsning bestemmer repræsentantskabet, hvordan Sammenslutningens midler skal anvendes. Således vedtaget på stiftende møde d. 16. april 1967 og senere ændringer på repræsentantskabsmøde d. 20. april 1969, d. 16. april 1972, d.

21. april 1974 og d. 17 marts 1999.

Kommentar til lovforslag fremsat på repræsentantskabsmødet 17. marts - 99. Fra ISK's (Internationale Sachsenhausen Komité), generalsekretær Werner Händler modtog jeg et brev dateret d. 20. nov. 98, som jeg på grund af dets uhyre betydning, særlig for vor stillingstagen til forslaget om ændring af Sammenslutningens love, ønsker at bringe. Jeg anmoder jer indstændigt om at læse dette og overveje om lovforslagene harmoniserer med ISK's (og en række andre internationale fangeforeningers komitéers) planer og synspunkter, der alle indeholder forslag om hvordan vi kan forsætte vort vigtige arbejde efterhånden som vore egne kræfter svækkes.

Brevet bringes her i min oversættelse uforkortet:

Kære kammerat Peder.

Året er ved at slutte; uafhængigt af den "Bulletin" som kommer i næste måned vil jeg allerede i dag henvise til 54-årsdagen for Sachsenhausens befrielse, april -99. Selv om dagen ganske vist i dag synes fjern, kan denne meddelelse understøtte jeres planlægning. Efter aftale med vore Ravenbrück venner vil vi afholde mindehøjtidelighed d. 18 april 1999 kl. 10:30. Jeg meddeler dette tidspunkt allerede 5 måneder før, for at give enhver, yngre mennesker, slægtninge og venner lejlighed til at deltage.

Dette, inddragelsen af yngre mennesker i vor virksomhed, var jo et afgørende resultat af plenarmødet i Oslo i maj -98. Og det ville være skønt og vigtigt, hvis det første resultat af plenarmødet allerede i april -99 vil være synligt.

I den franske Amicale er der dannet en gruppe, "La deuxième Generation" (Vi vil i næste "Bulletin" berette udførligt om den) døtre, søn-

ner, børnebørn og engagerede antifascister fra denne "anden generation" vil søge en mulighed for at knytte tættere forbindelser til Mindestedet i Sachsenhausen for at bevare mindet om naziterroren og den solidariske modstand. De har allerede bebudet en større delegation.

De tyske kammerater måtte allerede gå et skridt videre. Da deres lidelsesforløb allerede begyndte i 1933 findes der kun et lille antal kammerater af "første generation". Derfor har den tyske Sachsenhausen komité indvalgt personligheder fra denne "anden generation" i ansvarlige stillinger i deres komité for kontinuitetens skyld, som i Berlin er særlig vigtig at bevare.

Jeg håber med dette forslag og denne anmodning den kommende april

at kunne hilse mange delegationer med yngre deltagere velkommen. Jeg erindrer om, at vore Luxemburger venner allerede i Oslo mødte med to yngre delegater, efterladte efter myrdede kammerater. De har deltaget effektivt i vore forhandlinger. Det vil være gunstigt, om vore norske kammerater med rejsen: "de hvide busser" kunne være i Sachsenhausen på dette tidspunkt og slutte sig til os.

Til slut skal vi, som besluttet i Oslo, danne et præsidiemøde lørdag d. 17. april, hvor aktuelle problemer skal drøftes.

Hjertelige og broderlige hilsner

Werner Händler

Udtalelse

Den Internationale Sachsenhausen Komité (ISKs) erklæring mod Nato-krig og fordrivelse i Jugoslavien.

Bomber mod Jugoslavien, nådeløs fordrivelse af hundredredtusinder fra Kosovo - den menneskelige tragedie på Balkan fylder os - tidligere fanger i nazi-KZ-lejren Sachsenhausen og præsidiemedlemmer i ISK - med chok og forfærdelse. Med smerte bliver vi på grusomste vis erindret om begivenhederne i disse dage for 54 år siden da sovjetiske og polske tropper befriede lejren. I fællesskab med overlevende jugoslaviske partisaner af hvem hundrede blev myrdet her, og krigsfanger fra de vestlige allierede, som her havde lidt under SS-mordenes åg, drog vi ud i friheden under eden: aldrig mere fascisme! Aldrig mere krig!

Vore lidelser, vor modstand, hundredtusinder af naziofres blod er - det skal ikke glemmes - indskre-

vet i De Forenede Nationers Charta for at verden for altid skal befries for krigens svøbe og befries for undertrykkelse af de grundlæggende menneskerettigheder. NATO-bomber må ikke sønderflænge FN-charta, det må igen respekteres.

Vi forlanger: omgående ophør med bombardementer "i fredens navn", og omgående ophør med fordrivelserne. Hverken det ene eller det andet fører til fred, tilbage bliver kun tårer, lidelse og død, først og fremmest had - spiren til ny vold. Begge parter til forhandlingsbordet! Forhandle, forhandle om menneskene, om freden på Balkan!

Enstemmigt vedtaget på præsidiemødet d. 17. april 1999.

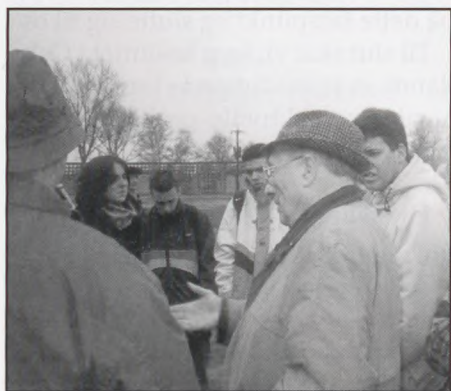
Den der griber til vold, viser, at det er forbi med hans argument

Gammelt kinesisk ordsprog

ISK stod sammen i anledning af 54året for befrielsen

Af Peder Sægård

Sachsenhausen

*Pierre Gouffandt, Frankrig fortæller om KZ lejren for fransk ungdom. Præsidiemøde i KZ - Sachsenhausen
Foto: Peder Sægård*

Fredag d. 16 april

åbnedes udstillingen om Harry Naujok i lejren.

H.J. var en tysk fange der allerede fra 1933 fik tugthusstraf for sin virksomhed som Byrådsmedlem for KPD. Efter udsonet straf blev han 1939 overført til KZ -Sachsenhausen. Han blev hurtigt forslået til og udnævnt til lagerålteste, som han var indtil deportationen til Flossenburg i 1942.

Lagerålteste var et livsfarligt job, hvis man forsøgte at gøre livet lettere for kammeraterne og redde deres liv.

Harrys princip var ikke at gøre forskel på nogen fangegrupper hvad enten det var politiske, kriminelle, bibelforskere eller andre. Hans betydning for de tjekkiske studenter, der blev depotet til lejren, var overordentlig stor og reddede utvivlsomt mange af de unge tjekkeres liv. Alt dette blev virkeliggjort ved samarbejde med den organiserede illegale lejrløedelse.

Det resulterede i, at han og 17 andre af de illegale ledere blev deporteret til den berygtede lejr Flossenburg med bemærkningen:

“Zurückkehr Unerwünscht”. Han

blev forsynet med blå blikplader, indsyet i tøjet, hvad der betød, at han kunne blive skudt ned uden varsel når som helst.

Trods dette overlevede de 16 af hans gruppe indtil befrielsen. Harry Naujok var lejrens historieskriver og hans vidnesbyrd ved retssagen mod lejrens SS-ledere var afgørende, særlig uhyrerne, SS-føreren “Pistolenschubert” og “der eiserne Gustav”. Begge reddede livet, fordi den sovjetiske krigsret ikke afsagde dødsdomme. De blev af Adenauer under betegnelsen krigsfanger hentet hjem engang i 50-erne, frigivet (på trods af aftalen om at straffede krigsfanger skulle afsone i Tyskland) og pensioneret sammen med en række andre krigsforbrydere.

Ved indvielsen talte Mindestedets stedfortrædende direktør Meyer, prof. Frantisek Nozicka, Prag der havde nydt godt af Harrys indsats for de tjekkiske studenter, Harrys sekre-

tær, Ursel Hochmuth, Hamburg og Harrys søn, Rainer Naujok.

Lørdag d. 17. april

samledes vi til præsidiemøde. Der var desværre afbud fra flere, men det var til gengæld tilfredsstillende, at der mødte 3 russiske og 3 ukrainske kammerater, desuden var der stor glæde over vor norske kammerat, Ejgild Niensens tilstedeværelse, særlig da han var den afgørende kraft i organiseringen af det vellykkede plenarmøde i Oslo sidste år. Men beklageligt mange nationer var ikke repræsenterede.

Generalsekretær Werner Händler bød velkommen og gav ordet til præsident Charles Desirat, som ridsede vor situation op. Ombygningen af station Z (krematoriet) var det vigtigste. Vi gik ikke ind for endnu et holokaust mindesmærke i Berlin, vi har i lejren et fyldigt museum med jødernes forhold i block 38 og 39. Et holo-

Russeren Mark Tilevitsch i samtale med nordmændene. I midten det norske veteranforbunds formand Ejgild Nielsen

Foto: Peder Sægård

caust mindesmærke i Berlin vil beslaglægge en meget betydelig del af de sparsomme midler, vi har. Mindestederne bør koncentreres ved gerningsstederne, også jødernes.

Måske kan overvejes mobile udstillinger i busser, der kan besøge alle egne og udlandet. Det overvejes også at oprette elektroniske museer, hvor man med en computer kan "vandre" i udstillingerne. Det pædagogiske sigte må være afgørende.

En ung aktiv kvinde, Sigrid Müller redegjorde for en initiativkreds, hun er leder af, og som vil oprette et internationalt ungdomscentrum i Sachsenhausen.

Karl Stenzel redegjorde for sit arbejde med at forberede 55-årsdagen for befrielsen år 2000. Han regnede med mindst 10.000 deltagere. Invitationen af tidl. fanger vil omfatte omkring 100. De velhavende landes fanger må betale en del, mens vi vil prøve at få betalt fuldt for vore østeuropæiske kammerater. Ravensbrück vil have brug for tilsvarende økonomisk tilskud.

Nordmanden Ejgild Nielsen gjorde rede for deres årlige rejse med "hvide busser" som førte dem til forskellige mindesteder i Tyskland, efterhånden har de fået fyldt 100 hvide busser, så tilslutningen var blevet større og større med tiden.

Mindestedets direktør dr. Morsch redegjorde for statistik over mindestedets besøg, økonomi osv. Han var tiltagende tilfreds med fremskridtene ved reparations- og fornyelsesarbejdet. Den nye regering har forøget tilskuddet, og det kan mærkes.

Den mulige erstatning for slavear-

Gerda Søgård og Roger Bardage Frankrig Præsidiemøde Sachsenhausen
Foto: Peder Søgård

Hollænderen Van Deenen i samtale med Berlinereren Wolfgang Szepansky Præsidiemøde KZ Sachsenhausen

Foto: Peder Søgård

ISKs præsident Charleas Desirat og ung tysk medhjælper Andreas Meyer ved præsidiemøde den 18. april i KZ-Sachsenhausen

Foto: Peder Søgård

Otto Preuss, Belgien Præsident for ISK Charles Diserat og Pierre Gouffalt hilser på hinanden Sachsenhausen Præsidiemøde.

Foto: Peder Søgård.

bejdet blev diskuteret, der er en del problemer og foreløbig kan intet sikkert siges. En vestlig kammerat fandt erstatningen latterlig lille og ville give afkald på den, for den ikke skulle kunne opfattes som mere end en symbolsk erkendelse af uretten. Mark Tilevitsch fra Moskva bemærkede, at det beløb let kunne repræsentere hvad en ukrainsk pensionsmodtager fik på 2 år, hvorfor det fra kammeraterne østpå ikke så helt enkelt ud. I enighed vedtoges en erklæring mod angrebskrigen mod Jugoslavien og den grufulde tvangsudrivelse af albanerne fra Kosovo. Udtalelsen rettedes til Kofi Anan og FN, fordi der var enighed om at krigeriske angreb uden FN's tilladelse ikke kan accepteres af os.

Desuden bekræftede vi med underskrifter, at vi ønsker adgang til arkiver og kartoteker, der vedrører KZ-lejrenes forhold. Mange er behæftede med 80-årig utilgængelighed.

Præsidiemødet var ret anstrengende, varede mere end 4 timer og indeholdt mere end 20 indlæg.

Søndag d. 18. april

indledtes en højtidelighed ved massegravene, hvor ca. 300 af vore kammerater, flest hollændere ligger. De

døde på revieret i ugerne efter befrielsen, nedbrudt af sygdom og sult, og det var umuligt at redde dem trods hurtig hjælp fra de sovjetiske og polske troppers sanitetsafdeling.

Fra gravene bag revieret gik vi til "Station Z". Werner Händler gav ordet til præsident Charles Desirat, som hyldede mottoet "aldrig mere krig, for fred, humanisme og solidaritet" hans lidenskabelige appel, mod bombetogterne på Balkan uden FN's tilsagn og den umenneskelige fordrielse af et helt folkeslag fra deres hjem. Disse udtalelser fremkaldt demonstrativt bifald som tegn på, hvor dybt smertefuld udviklingen på Balkan føles. Bomber har ikke bedret situationen, men tværtimod forværret forholdene og vil i fremtiden efterlade en afgrund af had mod dem der sendte dem, ikke mod Milosovitsch og hans bødler.

Herefter talte formændene fra Brandenburg-landestag og Bundestags kultur og videnskabsudvalg henholdsvis Elke Leonhard og dr. Klaus-Dietrich Krüger.

Efter Station Z kørte vi til kirkegården i Germensdorf, hvor vi indviede en grav med 32 kammerater, der døde mens de arbejdede for Heinkel flyfabrik. Her talte en præst, Werner

Liedtke fra Germensdorf evangeliske kirkefælleskab. Han udtalte forsigtigt men klart en fordømmelse af bombningerne på Balkan, den katolske præst valgte at citere biblen, men hans meninger var også klare.

Mandag d. 19. april

indviedes en figurgruppe på mindepladsen ved Klinkerwerke, skabt af elever fra det lokale gymnasium under ledelse af den engelske kunstner Stuart Wulfe. Borgmesteren i Oranienburg talte og den franske kammerat Guy Ducos gjorde rede for Klinkerwerkens historie og den særlige grufulde metode de havde til at iværksætte "Vermichtung durch Arbeit", hvorved sulten og udmattelsen meget hurtigt gjorde det af med selv unge og stærke fanger.

Til slut talte en ukrainsk fange, der 15 år gammel i 1942 kom til Sachsenhausen Tor og befriedes 1945 efter døds-marchen i nærheden af Wismar. Hans beretning om, hvorledes tyske og norske kammerater reddede hans liv og nu som andre ukrainske veteraner lever i elendighed og mange af dem i sult efter omvæltningerne i 1989. Beretningen gjorde stort indtryk på tilhørerne, der var dybt grebet.

Erhvervshæmmede

Sydøstjysk afdeling

Lørdag d. 24. april havde Sydøstjysk afd. af Sammenslutningen en vellykket tur med afg. Fredericia kl. 8 og opsamling i Kolding, Christiansfeld og Åbenrå inden kursen kl. 10 blev sat mod dagens første mål Frøslevlejren, hvor Niels Christian Andersen tog imod os. Efter Rousing havde lagt vores krans, fortalte Andersen om Frøslevlejren fra dens oprettelse og op til hvad lejren og museet står for i dag. Derefter blev der lavet 4 hold, hver med en af kammeraterne der selv havde været fange i lejren til at guide rundt, så alle fik et indtryk af lejren.

Efter godt et par timer kørte Aage

os til "Den nye Grænsekro" i Kruså, hvor en dejlig middag ventede på os: Flæsketeg m/sprød svær og rødkål, til dessert 2 slags is. Da alle var godt mætte, gik turen videre til Harrislee, hvor Julius lagde vores krans ved monumentet og Niels Chr. Andersen fortalte om eleverne fra Duborg og Harrislee skoler, der havde lavet udkastet til monumentet, der skulle forestille svellerne og skinnerne der skulle bære togene, der skulle bringe fangerne fra Frøslevlejren sydpå til de forskellige KZ lejre. Vi sang "Altid frejdig" hvorefter Aage kørte os til "Duborg" for eventuelle indkøb,

Landsforeningen Sammenslutningen af Erhvervshæmmede fra frihedskampen 1940-45 afholder sit LANDSMØDE i Århus i dagene Onsdag d. 18. august og torsdag d. 19. august 1999.

For de medlemmer, der skal deltage: HUSK allerede nu, at reservere disse dage.

I næste nr. af BLADET vil det endelige program blive offentliggjort.

Tilmeldelse skal ske senest d. 1. juli, men om dette vil der blive givet besked til de enkelte afdelinger i god tid.

inden vi kl. 16 satte kursen nordpå og sluttede en dejlig dag i Fredericia kl. 18:30, godt træt efter en dejlig dag med sol og varmegrader, vi helt havde glemt eksisterede.

Desværre var der i sidste øjeblik 5 afmeldinger på grund af sygdom, ikke mindst savnede vi vores formand, da Jeise måtte melde fra pga. et

maveonde, så vi blev kun 37.

For tiden fremover arbejder vi på en 3 dages tur til København i uge 36 med besøg i Mindelunden og på Frihedsmuseet, og en 5-6 dages tur til Nordtyskland i uge 37 med besøg af mindesmærket i Neustadterbugten blandt andet, det glippede sidste som-

mer. Vi hænger i, så længe vi på nogen måde kan.

Lilly Staub
Sekretær
Sydøstjysk afd.

Generalforsamling i Neuengammeforeningen

Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme

Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme holdt sin ordinære generalforsamling d. 19. april 1999 i Jord- & Betonarbejdernes mødelokale i Kompagnistræde i København. De mange fremødte blev budt velkommen af formand Helge Hansen, der indledte mødet med at bede forsamlingen om at mindes deres kammerater. Derefter valgtes Mogens Henrik Nielsen, Roskilde til dirigent. Han takkede for valget og kunne konstatere, at generalforsamlingen var lovligt indkaldt. Han gav derefter ordet til formanden for beretning.

Helge redegjorde for foreningens mange tiltag i årets løb. Der var holdt 3 bestyrelsesmøder, og man havde deltaget i Sammenslutningens møder og repræsentantskabs møde. Helge havde holdt foredrag på skolen i Gislinge og i en skole i Roskilde, og var glædeligt overrasket over den interesse, eleverne havde vist. De havde mange spørgsmål, og der var fuldstændig ro i klasserne.

I juni havde man kørt en prøvetur for pilgrimsfærden til Schandelach. Turen, der fandt sted i dagene 30 august til 3 september 1998, havde givet et pænt overskud takket være et tilskud fra et af bestyrelsens medlemmer og tipsmidlerne. Turen var meget vellykket.

Den 30 november 1998 holdt vi et møde med forevisning af forskellige video-optagelser fra foreningens ture. De gav et godt og alvorligt indblik i vore ture og var meget afvekslende sammenklippet af Leif og Helge.

I mødet deltog 50 af vore medlem-

mer. 30 januar 1999 havde vi den årlige nytårsfest på Bernadottgården i Roskilde. Her deltog 79 plus 9 af beboerne.

I dagene 1 til 5 februar 1999 havde Henning L. Larsen fra bestyrelsen arrangeret en udstilling i Gilleleje om de danske kz-fangers ophold i Tyskland. På udstillingen talte bl.a. Peter Møller Madsen, Henning, Holger Funder og formanden om deres oplevelser i Tyskland. Udstillingen viste en række dokumenter og billeder fra lejrene. Der vises stor interesse fra lokal side og fra skolerne i Græsted/Gilleleje området. Formanden takkede Henning for dette initiativ. Derefter redegjorde Helge for arbejdet i Sammenslutningen.

Årets pilgrimsfærd var fastsat til dagene fra 30 august til 3 september 1999 og ville komme til at gå til området omkring Wöbbelin i det tidligere DDR.

Jørgen Barfod rejste spørgsmålet om Gestapofangerne i Randers, der var blevet nægtet optagelse i Sammenslutningen, med den begrundelse, at Gestapofangerne havde vedtaget at ophæve foreningernes virke fra d. 1. januar. Barfod fandt det uretfærdigt, da Randers afdelingen bestod af gode kammerater der ønskede at fortsætte arbejdet.

Beretningen blev derefter vedtaget eenstemigt. Derefter forelagde Cornelius Olsen regnskabet, der viste et pænt overskud. Cornelius takkede medlemmerne - der havde lagt et pænt beløb oven i kontingentet. Helge kunne meddele, at foreningen

havde bevilget 5000 kr. til flygtninge fra Kosovo - som han håbede, at man ville acceptere. Regnskabet og hjælpen til Kosovo blev vedtaget med aklamation.

Der var ikke indkommet forslag til generalforsamlingen, og man gik derfor over til valg. På valg til bestyrelsen var Ernst Nielsen, Cornelius Olsen, Henning L. Jensen og Carl Heisel. Suppleanter Helle Vibeke Rasmussen og Harry Henriksen. Til revisor Knud Lynge og Jørgen Jønsson, Revisor suppleanter Frede Briksby, Fanebærer Carl Heisel. Alle blev valgt.

Man gik derefter over til spørgsmålet om foreningens fremtid og virke. Formanden ville gerne se, om der var nogen, der ønskede, at vi ikke skulle fortsætte. Ingen meldte sig. Derefter spurgte Helge Køster og Hans Sørensen, som ikke var på valg, om de ville fortsætte, hvilket de bekræftede. Helge sagde for sit eget vedkommende, at han havde tænkt sig at træde tilbage, men med den interesse, alle viser, ville han lade spørgsmålet stå åbent til næste år.

Med hensyn til den nærmeste fremtid omtalte Helge Pilgrimsfærden, hvor man havde fået gode kontakter. Turen ville fortrinsvis ske i det tidligere Østtyskland - og ville gå over Gedser/Rostock til Hotel Trend 10 km fra Schwerin. Vi skal bl.a. besøge Wöbbelin, Ludvigslüst, Güstrov og slutter som sædvanligt i Neuengamme. Programmet vil blive udsendt i juni. Turen vil foregå fra d. 30 august til og med d. 3 september 1999.

Under eventuelt kom formanden ind på spørgsmålet om den nedlagte afdeling af Landsforeningen af Gestapofangerne i Sammenslutningen. Helges mening var, at ifølge de enkelte foreningers love kan der optages børn efter tidl. modstandsfolk i deres bestyrelser, som vi også har gjort det, for at efterkomme ønsket om at forny os, men Neuengammeforeningen skal ikke gradvis omdannes til en selskabelig forening, når vi gamle ikke kan mere. Neuengammeforeningen lever og dør med os. Foreningens grundlag er os kz-fanger - og ingen - end ikke vore børn - kan have den samme baggrund, med de lidelser vi var udsat for. Det er det, der binder os sammen, på tværs af religiøse eller politiske skel. Helge ønsker, at vore mindesmærker i ind- og udland skal bevares for eftertiden, og derfor blev der på

Sammenslutningen fremsat det forslag at; -der kunne dannes en 2. generations-forening, til at bevare vore minder, hvis det er muligt. Forslaget var Salle Fischermanns, og jeg synes, at det kunne være en god måde at bevare mindestederne på. Det er stort set det der sker i Amicale International de Neuengamme. Vi kan, hver især tænke over det, og så kan vi tage det som punkt på næste generalforsamling.

Anna-Lise Clausen redegjorde udførligt for problemerne omkring Hæderspenge og udtalte, at hvis man var i tvivl om noget, kunne man kontakte Anna-Lise.

Henning omtalte den udstilling, han havde stået for i Gilleleje. Det havde været et stort arbejde. Men det var kronet med held og over 300 elever fra skolerne i området havde besøgt udstillingen.

Mogens Henrik Nielsen redegjorde for forholdet med Bernadottegården og Roskilde kommune, når kommunen om nogle år overtager gården. Der vil stadig blive taget hensyn til behov fra personer fra modstandskampen. Carl Heisel rejste spørgsmålet om oprettelse af et værelse på Bernadottegården til minde om Søster Lærches indsats i Neuengammeforeningen.

Helge afsluttede derefter generalforsamlingen med tak til dirigenten for god styring af mødet og deltagerne, fordi de mødte så talrigt op.

Den der køber, hvad han ikke har brug for, kan blive nødt til at sælge. hvad han har brug for at beholde.

Mundheld

Mindemødet ved flammen for den ukendte soldat

Kvindelige Mariners musikkorps fanebærere

Traditionen tro afholdt Neuengammeforeningen d. 20. april sit årlige mindesmøde ved søjlen ved flammen for den ukendte k-z fange, ved Helligånds kirken.

Det er glædeligt at se, at så mange af vore medlemmer møder op til dette arrangement.

I år havde Neuengammeforeningen formået Kvindelige Mariners Musikkorps til at spille for os.

Kl. 19:00 bød Helge Hansen velkommen, hvorefter forsamlingen sang Danmarks Frihedssang. Helge Hansen introducerede redaktør Kaj Christensen som aftenens taler. Talen referes her:

Vi, der står her idag, har mindst 2 grunde til det. Den første er, at vi, der overlevede de fem onde år, lovede dem, der ikke kom hjem - dem som døde under de frygteligste forhold i Nazitysklands KZ lejre - at de ikke skulle blive glemt. Det løfte har vi overlevende holdt! Ved besøg på de forskellige mindesteder. Det andet var og er, at vi altid vil vise ærbødighed og taknemmelighed over, at disse kammerater ikke slog sig til tåls - at de ikke ville affinde sig med, at ansvaret altid er ANDRES. Disse mennesker,

Kaj Christensens talte ved Helligåndskirken d. 20.-4- 1999.

hvis aske ligger herunder "flammen" gjorde oprør mod den dengang- fra regeringens side - lade os vente og se mentalitet.

De mennesker, der kom hjem med de hvide busser, med afgang for 54 år siden fra Neuengamme, det var folk politisk fra den yderste venstrefløj til folk med meningen Gud Konge og Fædreland. De var ikke enige om ret meget, men det heroiske bestod i, at

Kvindelige Marines musikkorps

de var fuldstændig enige om, at Tyskerne skulle ud af landet og så kunne vi - som et folk - igen diskutere, ja mundhugges om dette og hint. Demokratiet med ytringsfriheden skulle tilbage til Danmark, og det kom den, også det var den ukendte kz -fange med til.

Selv om Nazismen blev nedkæmpet, ser vi nu igen - i nærområdet - forfølgelse af anderledes tænkende, religionsstridigheder, flygningestrømme, mord, tortur, vold. Det ser

ikke ud til at holde op i vores tid.

Men det, vi ser nu, må ikke sammenlignes med Nazitysklands, hvor disse tilstande var statens officielle politik, hvor det var Nazipartiets program - bedst kendt gennem Hitlers Mein Kampf. Det, der sker nu, kan vi næppe forvente holder op, da det ser ud til at menneskets stræben efter magt, penge eller landområder fortsætter.

Derfor må vi, der står her idag, i ærbødighed mindes den ukendte KZ

fange. Hvilket vi vil gøre ved, at jeg læser sidste vers af et gribende digt, som en ukendt KZ fange har skrevet:

Menneske hvad har du lært?

Altid må du kæmpe mod hadet og løgnen, mod magtbegær og egoisme.

Aldrig må du slappe af.

Menneske, husk og kæmp.

Neuengamme - helvedes forgård

må aldrig opstå påny.

Ære være den ukendte KZ fanges minde.

Efter talen sang forsamlingen "Det haver så nyligen regnet", hvorefter Harry Henriksen nedlagde Neuengammeforeningens krans.

Mindehøjtideligheden sluttede med, at vi alle sang "Altid frejdig".

Neuengammeforeningen var der efter vært med kaffe og lagkage i Jord- & Betonarbejdernes hus i Kompagnistræde 34.

Aften sluttede med et par timers hyggeligt samvær.

Cornelius

Gestapofangerne - Randers

Generalforsamling

Gestapofangerne-Randers har afholdt generalforsamling - det fandt sted mandag den 22. marts 1999 kl. 13 på restaurant "Tronborg" i Randers.

Det var et stort fremmøde - 26 personer - som formanden Frode Greve Rasmussen kunne byde velkommen.

Formanden håbede - vi måtte få en god eftermiddag sammen - og foreslog, vi indledte generalforsamlingen ved at gå ombord i et par stykker smørrebrød samt kaffe - som foreningen var vært ved.

Derefter gik man over til dagsordenen. Karen Andersen blev valgt som dirigent - og efter at have konstateret generalforsamlingen for lovlig - gav hun ordet til H.C. Borris som herefter oplæste referat fra sidste generalfor-

samling.

Formanden Frode Greve Rasmussen fik nu ordet - han indledte med - at foreningen i det forløbne år havde mistet 3 medlemmer.

De blev mindet ved, at vi alle rejste os.

Formanden fortsatte med at aflægge en god og fyldestgørende beretning om foreningens arrangementer og virke i det forløbne år - oplyste herudover, at foreningen næste år havde 50 år bag sig - og fremkom med den tanke - om det måske var noget, vi skulle fejre - og herom ville formanden gerne høre - hvad medlemmerne mente.

Formanden sluttede sin beretning med en tak til bestyrelsen for et godt samarbejde i det forløbne år.

Ejnar Hulten oplæste regnskab samt oversigt for kransefondene. Formanden Frode Greve Rasmussen gennemgik nu de omdelte love for foreningen Gestapofangerne - Randers. Bortset fra enkelte ændringer hist og pist var de sådan set identiske med den nu nedlagte Landsforening - og da ingen af medlemmerne havde noget at indvende - ville de blive underskrevet og hvert medlem få tilsendt et eksemplar. Ved det efterfølgende valg af formand var der genvalg til Frode Greve Rasmussen. Der var ligeledes genvalg til bestyrelsen - hvor følgende var på valg. H.C. Borris - Ellen Barner Andersen - Viggo Torstensson og Helga Rasmussen.

Under eventuelt meddelte formanden Frode Greve Rasmussen - at Villy Mørk Jensen var flyttet ind på Bernadottégården i Hadsund - men havde ikke yderligere kendskab hertil.

Den af formanden omtalte 50 års dag blev emne til livlig debat - ikke alene var der enighed blandt medlemmerne om at det skulle fejres - men der fremkom også forslag om hvordan - men inden man begyndte at tænke for dybt på noget sådant ville man se på hvad midler der var til rådighed.

Udover mig selv viste det sig at det

også undrede andre at man ikke havde modtaget februar nummeret af "Nyt fra Frøslevlejren" - om få dage skriver vi 1. april - men der var ingen der kunne give svar derpå - og da formanden var bortrejst i de kommende dage blev det pålagt undertegnede at finde årsagen dertil.

Herefter var der ikke flere, der ønskede ordet, men klokken var da også blevet sytten - da formanden Frode Greve Rasmussen kunne sige tak for en god og livlig generalforsamling - og han sluttede med et på gensyn ved kransenedlægningen den 4 maj - samt den 29. juni, hvor vi i

Hvidsten vil mindes Hvidstens-gruppens henrettelse - men herom vil der fremkomme nærmere.

Tage Hagsgaard Riiskov

Det som lever i pauserne, i mellemrummet og i eftertanken ser ikke så rationelt ud, men det er i det omtrentlige, at menneskets sjæl ligger.

Mette Kjørstad

Tvangsarbejdere - Finkwerder

Neuengammefoeningens krans ved mindesmærket Finkerwerde efteråret 1997

Neuengamme udekommandoen Deutsche Werft, Finkenwerde, Hamburg

I "Modstandskampen" 2 april 1997 var der en orientering om de 45 danske KZ-fanger, der fra januar til udgangen af marts 1945 var tvangsarbejdere på dette før krigen verdens næststørste skibsværft. Værftet blev under krigen et af Nazitysklands største og vigtigste U-båds producenter. Udekommandoen havde 400 Häftlinge. På grund af værftets krigsvigtige betydning var der både dag og nat hyppige luftangreb på området og specielt på de store U-bådsbunkers ved siden af og tæt ved KZ-lejrområdet. Da arbejdet p.g.a ødelæggelserne på værftet efter nogen tid ophørte, blev vi istedet for på timelange iskolde transporter i åbne jernpramme sejlet til Harburg og sat til opgravning af

ueksploderede bomber og lufttorpedoer samt på oprydning- og reparationsarbejde på de bombede jernbanearealer. Trods nærheden af hovedlejren Neuengamme nåede de danske Røde Korspakker ikke frem, den første kom i begyndelsen af marts! Så da vi i slutningen af marts blev overført til Bullenhus Damm, var vi sløje og nedslidte, som den danske fangelæge Gregersen Jensen omtaler det i Jørgen Barfods bog "Helvede har mange navne".

Baggrunden for dette kortfattede resume er, at der er grund til at oplyse om den væsentlige og positive indsats, der i de senere år er gjort fra lokal side i byenheden Finkerwerde, (en del af "Freie und Hansastadt Hamburg") for at dokumentere, hvad der skete under krigen på denne ø i Elben. Som omtalt i den tidligere nævnte artikel, blev der d. 16/12 1996 afsløret et mindesmærke og en mindepark for udekommandoen Finkenwerde-Deutsche Werft. I fortsættelse heraf dannede 3 kvinder, fru Ingeborg Luth, fru Helmke Kaufer og pastorende fru Riepke i 1997 en arbejdsgruppe "Arbeitskreis Aussenlager Deutsche Werft". Formålet for gruppens arbejde var at opsamle og registrere den viden og de erindringer, der måtte findes i lokalområdet og dermed fastslå sandheden om, hvad der skete i Finkenwerde under Nazismen og krigen.

Arbejdsgruppen, der har arbejdet intenst bl.a. i kontakt med Dokumentationscentret i Neuen-

gamme, har indhentet mange vidnesbyrd om udekommandoen, iøvrigt også forhold, der ikke umiddelbart havde tilknytning til den, men er væsentlig viden om tiden. Som eksempel på et af gruppens resultater i relation til Deutsche Werft, skal her citeres en af de indkomne beretninger:

Under luftangreb løb mange indbyggere i Finkenwerde til værftindgangen for at kunne komme ind i den offentlige Flak-bunker på værftsområdet. KZ. udekommandoen lå umiddelbart ved indgangen indhegnet med høje pigtrådshegn og tårne. Et øjenvidne, der dengang var barn, skriver:

Min moder, broder og jeg cyklede altid ved luftangreb til værftet. Der var det forbudt os at stille vore cykler op ad pigtrådshegnet. Vagtpersonalet ville forhindre os i at smide fødevarer ind til Häftlingene. Værftsområdet blev belagt med kunstig tåge af syredampe. Dampene havde en ætsende virkning på åndedrættet, men nedsatte sigtbarheden til omkring 10 m.

KZ - Häftlingene stod altid opstillet fem og fem inde i lejren, men måtte først ved 10 minuttersvarslet løbe i kolonner, altid drevet frem af vagtpersonellet! De kunne ofte først nå U-bådsbunkeren lige før dens store jernporte faldt i. Beskyttelse i den nærmere og nærliggende flak-bunker var ikke tilladt for fangerne. Ved et af angrebene fik det skrækkelige følger!

Efter mine erindringer skete det ved udgangen af 1944. Denne gang var

tiden imellem foralarmen og angrebet meget kort. Da vi nåede værftspportene satte 5 minutters alarmen allerede ind. Vi løb til flak bunkerens, der lå ved den forreste ende af skibsbggerhallen, og vi så fangerne drejet frem af vagtposterne "galoppere" mod U-bådsbunkerens. Da var bunkerdørene allerede på grund af lufttrykket fra faldende bomber slået i!"

Under angrebet havde jeg fornemmelsen af at være på et skib i høj søgang. Da larmen fra bomberne og skydningen fra flakket var ophørt, var det ikke muligt at åbne bunkerdørene. Efter lang tid blev der udefra gennem dørene råbt, at man arbejdede med at gøre dørene fri. Da dørene endelig blev åbnet mødte der os et frygtelig syn, KZ - fangerne var blevet dræbt umiddelbart foran bunkerdørene og deres lig havde fuldstændigt blokeret dem! Det er en erindring jeg aldrig kan frigøre mig fra!"

Arbejdskredsen orienterede bl.a. om sine resultater i et lokalt kulturelt

tidsskrift og gruppen arrangerede 9/11 1998 ("Krystalnatten") en byrundtur med orientering om hvad der skete i Nazi-tiden. Bl.a. blev der afholdt en mindehøjtidelighed med fakler og kransenedlægning ved mindesmærket for KZ. - udekommendoen Deutsche Werft, hvor man havde bedt undertegnede, om at orientere om lejren. Efter rundturen var der inviteret til møde i den lokale byrådsal, hvor hændelserne under krigen yderligere blev drøftet og belyst. Begge de nævnte arrangementer havde tiltrukket mange deltagere og blev iøvrigt udførligt omtalt i dagspressen!

Der er god grund til at berømme "Der Arbeitskreis KZ-Aussenlager Deutsche Werft" for initiativet og den væsentlige indsats.

Ernst Nielsen

I 1989 dannede nogle modstandsfolk

EHEM. KZ-AUSSENLAGER DEUTSCHE WERFT

Im Oktober 1944 wurde hier auf dem damaligen Werftgelände ein Außenlager des KZ Neuengamme eingerichtet. Vierhundert männliche Häftlinge wurden im Schiffbau und zu Aufräumarbeiten eingesetzt. Neunzig von ihnen kamen um, als das Zweigwerk Arningstraße bombardiert wurde. Im April 1945 ließ die SS das Lager räumen. Die Gefangenen wurden in Lübeck auf Schiffe, u.a. die "Cap Arcona" und die "Thielbek" verladen. Bei einem Bombenangriff auf diese Schiffe kamen die meisten Häftlinge ums Leben.

Plaketten ved mindesmærket for KZ udekommendoen Deutsche Werft

Buddistisk tankesprog

Som en skøn blomst, der vel har strålende farver men ingen duft, således er skønne ord uden frugt hos dem, der ikke handler derefter.

Vedr. Odenses historie

Initiativgruppen Odense

og repræsentanter for Danmarks Grafiske Museum, Stadsarkivet og Odense Skoleforvaltning en initiativgruppe, hvis mål det var at fremme arbejdet med Odenses historie under den tyske besættelse 1940-45.

Gruppen tilstræbte først og fremmest at gennemføre en tilbunds gående indsamling af arkivmateriale og ønskede, at indsamlingen skulle munde ud i fremstillingen af en række forskellige former for undervisningsmateriale.

Tanken om et permanent sted til

Hvornår ejer jeg tingene, eller hvornår ejer tingene mig?

Kaj Christensen

Gruppens aktiviteter siden 1989 har først og fremmest været:

Indsamling og registrering af arkivmateriale og genstande
Medvirken ved tv-udsendelser
Billedudstillinger til cirkulation på biblioteker og skoler
Udarbejdelse af interview og video med tidligere modstandsfolk og deres pårørende
Gæstelærevirksomhed
Artikler til en række årgange af Odensebogen
Aktiv deltagelse i en række arrangementer i forbindelse med større historiske mærkedage
Udarbejdelse af undervisningsmateriale og dokumentarfilm

udstillinger og undervisningsbrug blev efterhånden en mærkesag for gruppen. I nogle af landets større byer havde man etableret sådanne udstillinger i forskelligt regi.

Trods den væsentlige rolle Odense spillede under besættelsen ikke mindst med folkestrejken i august 1943, var der ikke nogen instans, der tidligere havde prioriteret dette behov.

I januar 1994 indkaldte gruppen til stiftende generalforsamling for foreningen Initiativgruppen vedr. Odenses historie 1940-45 for at få en ny og fastere organisering af Initiativgruppen.

Foreningen blev stiftet med en bestyrelse på ni mand.

Foreningens formål er at fremme interessen for kendskabet til Odenses historie under besættelsen 1940-45 og

at tilvejebringe midler til, at dette kendskab udbredes.

Den nye forenings opgave var markeringen af 50-året for befrielsen. Målet var at finde egnede lokaler til udstillings- og undervisningsbrug og økonomisk grundlag for indretning og drift, således at det hele kunne være færdigt til maj 1995.

Processen med at fremme denne sag var oprindeligt startet i 1990, og den blev lang og sej, men ved stor velvilje hos magistratens 4. og 5. afdeling stillede kommunen i foråret 1994 lokalerne Brandts Passage 15, 1. sal, til rådighed for foreningen.

Det økonomiske grundlag for realiseringen af ideen om etablering af egne lokaler, der først og fremmest skulle bruges til undervisning af byens skoleungdom og andre interesserede blev tilvejebragt gennem privatindsamling, fondsmidler samt en bevilling fra byrådet den 1. februar 1995.

Mange frivillige hjælpere gjorde en uvurderlig indsats, for at det praktiske med indretning kunne nås.

Offentligheden mobiliseredes gennem tv og presse for at skaffe effekter mv. til indretning af lokalerne.

Disse skulle indrettes som en skoletjeneste med et undervisningslokale og miljøer, hvor der skulle være mulighed for at leve sig ind i såvel dagligdagen samt aktive modstandsfolks indsats.

Store mængder af arkivalier og genstande blev på denne måde givet til initiativgruppen. Arkiv materiale registreres på Stadsarkivet, men vigtigste ting til brug i undervisningen er til rådighed i lokalerne i Brandts Passage.

Den 8. maj 1995 kunne lokalerne Brandts Passage 15, 1. sal, indvies af rådmændene Søren Møller og Ruth Larsen. Ved denne lejlighed blev foreningen stillet i udsigt, at skolevæsenet ville fremme tanken om at knytte en læreruddannet til skoletjenesten. Dette blev realiseret den 1 august 1996.

Alle grupper, der ønsker undervisning, skal henvende sig til læreren, Ejler Rasmussen, på tlf. 66 19 40 45 onsdage mellem kl. 8-9. Uden for dette tidsrum er der på tlf. 66 19 40 45 telefonsvarer og telefax.

Man er også altid velkommen til at henvende sig til skoletjenestens leder, Karstens Henningen, tlf. 66 14 88 14,

lokal 5130 (gennemvalg).

Grupper, der blot ønsker at besøge stedet uden undervisning, kan henvende sig til Stadsarkivet, tlf. 66 13 13 72, lokal 1030.

Indtil videre vil der normalt være åbent for offentligheden (gratis adgang) 1. lørdag i hver måned kl. 13-16 (januar-juni + september-december).

Den del af den danske befolkning der har oplevet den tyske besættelse, bliver selvsagt mindre og mindre. Det er på den baggrund fortsat vigtigt at indsamle og bevare kildemateriale fra denne periode.

Derfor opfordres alle til at aflevere sådanne effekter til Initiativgruppens, der vil sørge for registrering og opbevaring. Ønskes materialet klausuleret, sker dette med Stadsarkivets medvirken.

Ved henvendelse til initiativgruppen eller stadsarkivet kan man tillige blive medlem af foreningen. Kontingentet er p.t. 100 kr. om året. Frivillige bidrag er allerede indkommet i stor målestok og er fortsat velkomne.

Initiativgruppen
vedr. Odenses historie 1940-45
Brandts Passage 15, 1. sal
5000 Odense C
Tlf. 66 19 40 45/Fax. 66 19 40 45

Elevator findes ikke

Foreningens virke i det forløbne år har i stor udstrækning fulgt de hidtidige baner. Der har været god søgning på de seneste åbningslørdage - og der har været en fornuftig udnyttelse af de lærer-ressourcer, vi har fået stillet til rådighed af skoleafdelingen i Odense Kommune.

Skoletjenesten har gjort et nyt reklamefremstød, og med henblik på øvrige grupper er der lavet en ny folder om foreningen. I lokalerne er der foretaget forskellige ændringer i årets løb, og bl.a. er der foretaget gennemgribende ændringer i den montre, der fortæller om aflytningen af Gestapo-telefonerne på Husmandsskolen. Arbejdet er udført i samarbejde med en tidligere medarbejder ved Fyns Telefon, Jørgen Gunge.

Bestyrelsen.

Sentenser

Selvom man er død kan man godt være iverjen

Jens Galschiøt

Befolkningens 2 klasser.
De, der bruger en masse tid på at spare penge og de, der bruger en masse penge på at spare tid

Peter Cochrane

Når tingene går for hurtigt, kan ingen være sikker på noget, ikke noget som helst, endog ikke på sig selv

Milan Kundera

Man kan klemme nok så mange gange på en oliven, det bliver den ikke hurtigere moden af

Toscansk ordsprog

Den store anvendelse af vort liv er at bruge det til noget godt, som overlever os.

William James

NYE BØGER

Krigens Monumenter 1940-1945

Af Anders Bjørnvad

526 sider rigt illustreret i farver

Pris: kr. 350.00

Forlag: Odense Universitetsforlag

Teksterne varierer, men hovedelementerne er de samme. Rundt omkring i landet står de.

Monumenter, mindesten og mindelunde og alle er de fysiske levn fra Besættelsen 1940-45.

Nogle smukt passet og vedligeholdt, og står som de rejstes i årene efter krigen - andre tilgroede og misrøgtede og kendes kun af egnens ældre. Gemt og glemt.

Sådan skriver forlaget i sin pressemeddelelse - og det er rigtigt - set ved selvsyn, forskellige steder i landet.

Der er mange mindesmærker over faldne modstandsfolk, over soldater, gendarmere, politifolk og søfolk, samt faldne i De allierede Styrker.

Nogle af mindestenene for danske allieret tjeneste er mærkværdigvis opsat under besættelsen uden at Statsministeriet eller andre myndigheder modsatte sig dette.

I 1943 afsløredes et gravmonument af SOE agent Chr. Michael Rottbøl på kirkegården i Børglum.

Britiske og amerikanske flyvere der ved overflyvning af Danmark, eller med våbenforsyning til de danske modstandsstyrker styrtede ned her - skudt ned - blev begravet her i så stort et antal som ca. 1200. Der kunne naturligvis ikke opstilles monumenter for disse under besættelsen, men enkelte danskere opstillede trækors. Et med teksten: "Faldet i kamp for de frie folks sag". Marden blev afsløret. 10 dages hæfte. Må siges, at være

nådigt sluppet. Anders Bjørnvad påviser også, at der allerede under besættelsen var mange initiativer om monumenter. A.B. skriver, at der var en betydelig tro og optimisme bag disse bestillinger på skulpturer, monumenter, mindesten og plader, for hvem kunne vide, i 1941 1942, at det ville være muligt i fremtiden at opstille disse. Eller på Midtsjælland, hvor 5 polske flyvere i sept. 43 var blevet begravet, havde man fra vinteren 43-44 en gravsten klar. Den lå til dækket hos en stenhugger. Denne gravsten må være en af de første. Den blev afsløret søndag den 13. maj 1945. En energisk sognepræst havde gjort det muligt, men sådan gik det ikke alle steder. Det var ikke kun danskerne der fik deres mindested, der var også mange befrielsessten og monumenter for udenlandske statsborgere ca. 15 forskellige nationaliteter blev gravsat i Danmark, heraf dog flest tyskere ca. 25.000.

-Dannelsen af modstandsbevægelsens kunstneriske udvalg bliver også godt beskrevet. Selv om MKU skrev, at der naturligvis ikke kunne være tale om tvang, men det bør være sådan, at et hvilket som helst monument fra frihedskampen bliver godkendt af denne komite. Sådan kom det nu ikke til at gå.

-Særligt sagen om monumenter i Mindelunden Ryvangen blev der talt med "store bogstaver" fra komiteens side. MKU brugte alle midler for at vinde sagen og holdt talrige møder omkring problemet. Kirkeminister Arne Sørensen og regeringen stod imidlertid fast og den anbefalede skulptur af Axel Poulsen blev den opstillede. Med skal det, at billedhuggeren Knud Nellemose, som var en af de argeste modstandere af Axel Poulsens skulptur i 1996 så mere roligt på sagen og udtalte: "I dag kan jeg - alle forbehold til trods - godt se, at monumentet i Mindelunden nok dækker de fleste danskeres syn og følelser hvad stedet angår.

Også her var demokratiet igen indført. Diskussion og mundhuggeri i højsædet. Tak for det!

Bygninger som monumenter er også omtalt. Egentlig var der indsamlet mere end 5 mill. kr. i 1946 (vel dagens værdi ca. 40 mill.) til Frihedsfonden til monumenter, men man enedes om at opføre kollegier for unge mennesker der var under

videregående uddannelse. Det blev i tidens løb til 9 fjerde maj kollegier med i dag mere end 500 værelser. Det var et fremtidssikret monument.

Frihedsmuseet i København fungerer både som et mindested - og som museum for kun fem år af Danmarks tusindårige historie. Også det er med i bogen.

De tre statuer der er blevet opført har deres eget kapitel. Statuer er vel ikke nyere tids kulturhistorie i Danmark. Een havde vel egentlig også været nok!

Løvrigt er bogen inddelt i 12 kapitler med fyldestgørende noter efter hvert kapitel. Efter disse er der en REGISTRANT, hvor grave og monumenter er opført med Hovedstadsområdet først og derefter amt for amt og kommunerne i alfabetisk rækkefølge.

I alt er der - hvis de 840 grave/mindegrave for danske statsborgere medregnes - som monumenter ca. 2100 blivende minder vedrørende besættelsestiden og 2. Verdenskrig.

Et enormt antal for en relativ kort periode af Danmarks beståen som nation.

Uden at have set alle mindesmærker "in natura" og altså ved at se dem på de ganske glimrende fotografier bogen indeholder - de fleste fotografieret af A.B. selv - kan det ses, at en del mindesmærker er opstillet, hvor baggrunden opfattes, som en del af monumentet. Ualmindeligt smukt. Med skal det, at også en del af monumenterne nærmest må betegnes som rædsler. Andet kunne man vil ikke forvente, når så mange forskellige mennesker skulle "sætte deres fingeraftryk" på sagen.

Bogen er et gedigent værk - i sig selv - et monument over "tiden". Let at gå til både som opslagsværk, adressefortegnelse, ligesom tekstdelen er bemærkelsesværdig informativ, omend kort...

Såvel forfatteren Anders Bjørnvad som Odense Universitet skal have meget kredit for denne bog.

Igen er en flig af Besættelsestiden afdækket.

Historien fortjener det!

Kaj Christensen

MINDEORD

Gertrud Plet

Jens Marinus Jensen, Hjertingparken 169, Hjerting, skriver mindeord om Gertrud Plet, Ewalds Alle, Esbjerg:

Gertrud Plet er pludselig afgået ved døden - én af Danmarks bedste kvinder er her ikke mere. Det er med sorg og vemod, vi har taget afsked med et usædvanligt menneske, som altid havde indlevelsessevne og omsorg for de som trængte til hjælp og støtte.

I Foreningen for Erhvervs-hæmmede fra frihedskampen, hvor du var medlem og ydede en stor indsats til foreningens trivsel som medlem af festudvalget, deltog du ivrigt i tilrettelæggelsen af arrangementer for vore gamle medlemmer.

Ikke mindst for din mand, Olaf Plet, som er foreningens kassere, var du en uvurderlig hjælp med regnskab og vedligeholdelsen af korrespondancen til medlemmerne.

Gertrud, du var så livsglad og havde mange planer for en aktiv pensionisttilværelse for Wolle og dig - planer som du glædede dig til.

Gertrud, du vil blive savnet af din familie, og vi - dine venner - vil minde dig som det dejlige menneske, du var, og vi vil udtale et æret være dit minde.

Jens Marinus Jensen

Kaj Hansen

Tidligere folketingsmedlem Kaj Hansen, Odense C, 85 år. Kaj Hansen var odenseaner og uddannet som elektriker. Under besættelsen gik han meget aktivt ind i modstandskampen og blev en central skikkelse i byens modstandsbevægelse. Han blev kommunisternes repræsentant i Frihedsrådets lokalkomiteé, organiserede sabotagegrupper, skrev i det illegale blad Trods Alt og deltog i et utal af aktioner mod besættelsesmagten. I

selve befrielsesdøgnet blev han såret i benet af salven fra en tysk maskingevær-rede, og den skade kom han aldrig over.

Efter krigen blev han redaktør af det nu legale Trods Alt og senere medarbejder ved Land og Folk. Siden blev han rejsesekretær for DKP på Fyn og i Sønderjylland, og i 18 år var han formand for DKP på Fyn. Fra 1958 var han medlem af centralkomiteen i Danmarks Kommunistparti.

Kaj Hansen var medlem af Folketinget i flere perioder, senest 1973-79, og han var højt respekteret langt ind i de politiske modstanderes rækker. Ikke mindst interesserede bolig og energipolitik ham.

På Fyn var han også meget aktiv som medlem af 4 maj kollegiets bestyrelse, ligesom han sammen med folketingsmedlem Steen Gade startede folkebevægelsen mod EF på Fyn.

Arne Carlo Schumacher

Det var med sorg, at jeg modtog meddelelsen om min mangeårige gamle ven, Arne Carlo Schumacher havde påbegyndt sin legemlige retræte, mandag den. 15. marts 1999.

Han sov stille ind på Bernadottegården i Hadsund, hvor han havde boet de sidste 16 år.

I sine drengear var han i Tivoligården, hvor han spillede Trompet, hvilket han også gjorde i Københavns Politiorkester, hvor han tiltrådte som reservepolitibetjent i begyndelsen af 1944, hvor han den 19. september blev interneret sammen med 1980 andre politifolk, og sendt til forskellige KZ lejre, han var i Frøslev, Neuengamme og Buchenwald, hvorfra han kom hjem til Danmark med de hvide busser, omkring den 20-21 april 1945.

Æret være hans minde.

Mik. Rosenborg

Axel Lauritzen

Axel Lauritzen blev arresteret af tyskerne den 11. oktober 1944 tidligt om morgenen som leder af en våbengruppe på Fyn. Turen gik så til Husmandsskolen i Odense og derfra til arresten i Albanigade godt en måned senere. Derfra blev han sendt til Frøslev, og 14 dage senere, den. 29. november, depotet til Neuengamme. Den 3. januar 1945 blev Axel sendt videre til udekommandoen Dalum-Meppen. Han kom hjem med de hvide busser.

Axel Lauritzen har efter krigen været en ivrig deltager i fangesamarbejdet og - sammen med sin kone - deltaget i mange væsentlige sammenkomster og stævner. Han har i et par perioder været formand for Gestapofangernes Sjællandsafdeling og for selve landsforeningen. I flere år har han på sin rolige og stille måde ledet højtideligheden juleaften i Mindelunden i Ryvangen.

1983 blev Axel Lauritzen indvalgt i Kammeraternes Hjælpefonds bestyrelse, og også her har han sat sit præg med sin altid positive indstilling og rolige besindige adfærd.

Axel Lauritzen, der fyldte 85 den. 13. april i år, efterlader sig hustru, fem børn og adskillige børnebørn og oldebørn. Det sidste par år havde hans helbred været noget svækket, men trods dette har han med rørende omhu sørget for sin hustru, hvis helbred også har været svækket i de seneste år.

Han var et fint menneske.

Hans Andersen

Digteren Morten Nielsen måtte som så mange andre unge lade livet i modstandskampen. Heldigvis har vi nogle af hans digte, som er af meget høj valeur.

Mere end nogensinde

Under mørket - nu mens Livet blir saa smerteligt og tavst,
lærer vi hvor lykkeligt og smilende det sker.
Netop mens vi aner, at vi måske skal dø,
lærer vi at bøje os mod Verdens store Hjerter
og at lytte, naar det ler.

Lærer vi at gaa igennem store, grønne Enge,
lyttende til Aandedrag af Græs, der staar og gror.
Lærer vi at vejre mod forblæste, hvide stjerner
og sidde ved en mark og la' en Haands nervøse Linjer
gaa til Ro omkring en regntung Haandfuld jord.

Lærer vi at elske - elske mer end nogensinde -
ikke bare Mund og skød og Haand og Hudens hvide skær,
men at ligge ganske stille ved den Enes hvide side
og høre hendes Hjerter bære Ilden gennem Natten,
banke levende og lattermildt og nær.

Morten Nielsen

Klip fra aviser og blade

Berlingske Tidende 7. marts 1999

Minister vil ikke afsløre nazi-navne

Over et halvt århundrede efter Anden Verdenskrigs ophør er navnene på de 31 eftersøgte danske krigsforbrydere stadig en hemmelighed.

Det fremgår af et svar fra justitsminister Frank Jensen (S) til Dansk Folkepartis rets-politiske ordfører, Peter Skaarup.

Peter Skaarup havde - med udgangspunkt i den versonende sag i Tyskland mod den danskfødte SS'er Søren Kam - bedt Frank Jensen om at offentliggøre listen over eftersøgte danske krigsforbrydere fra Anden Verdenskrig samt sigtelserne mod dem.

Justitsministeren skriver i sit svar, at den danske regering i 1965 sendte en såkaldt verbalnote til den tyske ambassade i København med en forfølgelse over 31 personer,

som var eftersøgt af de danske myndigheder på grund af drab begået under besættelsestiden. Her stopper Frank Jensens åbenhed imidlertid.

»Offentliggørelse af konkrete oplysninger om navngivne, eftersøgte personer bør alene ske, når efterforskningsmæssige grunde eller andre tungtvejende hensyn taler derfor, skriver justitsministeren.

»Oplysninger om de personer, som i 1965 var eftersøgt af de danske myndigheder på grund af drab begået i besættelsestiden, vil forudsætte en nærmere gennemgang af de enkelte sager. En væsentlig del af de pågældende må i øvrigt nu formodes at være afgået ved døden«, hedder det i svaret fra Frank Jensen.

Han afviser samtidig, at Justitsministeriet har været for

langsom i sin behandling af Søren Kam-sagen. Danmark anmodede officielt den 4. marts 1999 de tyske myndig-

heder om at overtage strafforfølgelsen af Søren Kam, som må formodes af være et af de 31 navne på 1965-listen. RB

Og hvorfor vil han ikke det?

Selv om Tyskland nu er et demokratisk land, som vi har megen forretning med, og som vi samarbejder med i EU og i NATO er vi vel ikke så meget underlagt denne stat, at der ikke er sager, som vi ikke må diskutere.

Det er ikke hævn: Simon Weisenthal det jødiske dokumentarcenter i Wien skriver: "Hans ønske som vidne til Holocaust er at bevare den kollektive hukommelse. For at bevare denne hukommelse må ingen KRIGSFORBRYDELSE glemmes. Alle krigsforbrydelser skal straffes. Det er signalværdien af, at nuværende og eventuelt kommende krigsforbrydere ved, at ingen retsstat vil modtage dem, dog de er ikke retsløse. Men de skal også vide, at der er domstole der dømmer, ikke en tilfældig folkevilje.

ADRESSELISTE

LANDSFORENINGEN

ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fung. fmd.: Jens Jac. Jensen, Fredrik den III vej 3. st., 7000 Fredericia. tlf. 75 92 54 57
Kass.: Knud Poulsen, Julsøvej 380, 8240 Risskov, tlf. 86 17 20 48, Giro 543 27 23.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Kurt Jakobsen, Dyrehavegårdsvej 15, 2800 Lyngby, tlf. 45 88 17 21.
Kontoret: Kongevejen 252 3, 2830 Virum, tlf. 45 85 58 98, Giro 8 81 17 88.

Kontortid for sociale sager: Tirsdag 10-12.

Esbjerg afd.: Fmd.: Marius Jensen, Hjertingparken 169, Hjerting, 6710 Esbjerg V., tlf. 75 11 64 18.

Kontor: Gammel Fritidscenter, Gønnevangsvej (ved Østerbycentret), 6700 Esbjerg.

Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen, Frederik den III vej 3, st, 7000 Fredericia, tlf. 75 92 54 57.

Kontor: Vendersgade 28, tlf. 75 93 29 73, åbent tirsdag 14-16.

Kolding: Kontor: Staldgården.

Åbent torsdag kl. 14-16, tlf. 75 53 18 84

Odense afd.: Formand Henry Jensen, Strynøgade 14, 5000 Odense C, tlf. 65 90 32 02

Kass.: Alfred Andersen, Bregnevej 7, 5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.

Sydfyns afd.: Fmd.: Ole Martinussen, Bruuns Alle 20, 5700 Svendborg, tlf. 62 21 40 48

Sjællands afd.: Fmd.: Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14, Veddelev, 4000 Roskilde, tlf. 46 75 77 13.

Kass.: Villy Jensen, Lindevej 12, 3200 Helsinge, tlf. 48 79 45 91.

Aalborg afd.: Fmd.: Børge Dahl, Herskinds-gade 9, 9000 Aalborg, tlf. 98128492.

Kontor: Sofiendalsvej 80, 9200 Aalborg SV, tlf. 98 18 58 18.

Åbent torsdage 10-16. Åbent for kammerat-ligt samvær torsdag 14-17.

Århus afd.: Fmd.: Wilfred Thomsen, V. Stuckenbergsvej 25, st, 8210 Aarhus V., tlf. 86 10 41 25.

Kass.: Erik Bjørn Nielsen, Brovænget 25, 8250 Egå, tlf. 86 22 29 48.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N, tlf. 86 16 91 18 i åbningstiden: Tirsdag og torsdag kl. 10-12.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd. Birgit Krasnik Fischermann, Gl. Vartov Vej 29 2' tv., 2900 Hellerup, tlf. 39 62 83 55.

Kass.: Michel Fingerot, HermanTriersplads 2, 1631 Kbhv. V, tlf.: 35 37 11 21,

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev, tlf. 53 86 55 59.

Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363 København K, tlf. 33 12 85 95.

Sommer: Møststien 6, Vester Lyng, 4500 Nykøbing S, tlf. 59 91 01 20.

Sekr.: Mogens Madsen, Ved Bellahøj 13 A 9. th., 2700 Brønshøj, tlf. 38 28 45 98

Odense: Jørgen Hedegaard Larsen, Højvænget 2, 5230 Odense M., tlf. 66 11 33 85.

Aalborg: Fmd.: Chresten Stendahl, Rind-dalen 33, 9550 Mariager, tlf. 98 54 14 26.

Kass.: Henry Jensen, Østerled 44, 9370 Hals, tlf. 98 25 18 56.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby, 4070 Kirke Hyllinge, tlf. 46 40 50 87.

Kass. Ernst Nielsen, Ved Store Dyregave 4 2. th., 3400 Hillerød. Giro 6 45 87 18, tlf. 48 24 86 59.

FORENINGEN AF GESTAPO-FANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Værløse, tlf. 44 48 56 74.

Kass.: Salle Fischermann, Toftekærsvvej 28 C, 2820 Gentofte, tlf. 39 65 89 90.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjælør Boule-vard 12,2 tv., 2450 Kbh. SV., tlf. 36 16 60 98.

Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernevej 24, 8270 Højbjerg, tlf. 86 27 23 47.

HORSERØD-STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Harry Em. Rasmussen, Ejgårdsvej 14B, st. tv. 2920 Charlottenlund, tlf. 39 64 11 84.

Kass.: Thomas W. Lewald, Voldboligerne 6, st. tv., 1426 København K, tlf. 32 95 44 47.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Helge Hansen, Hovedgaden 38, 4350 Ugerløse, tlf. 59 18 80 09.

Kass.: Cornelius Olsen, Gammelgårds Alle 111, 2665 Vallensbæk Strand, tlf. 43 54 78 36.

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Søgård, Amerikavej 7, 4. th., 1756 København V.,

fax. 55 44 10 32, tlf. 33 23 02 14.

E-post: pse17@dadlnet.dk

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansengade 22, 5000 Odense C., tlf. 66 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Granparken 128, 5240 Odense NØ. tlf. 66 10 24 15.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt, Carlsgade 5, 5000 Odense C., tlf. 66 12 79 08.

Foreninger uden for Sammenslutningen

ALLIEREDE KRIGSSEJLERES VETERANFORENING

Fmd.: Verner Nielsen, Peblingevej 45, 4000 Roskilde, tlf. 46 34 19 20.

KRIGSSEJLERGRUPPEN 1939-1945

Bent Ørberg og Bjørg Vitnes, Torvegade 64, 3. & 4. sal tv., 1400 København K., tlf.: 32 95 22 06 / 32 95 55 04.

GESTAPOFANGERNE RANDERS

Fmd.: Frode Greve Rasmussen, Lyngdalvej 18, 8500 Grenå tlf.: 86 30 90 76

Kass.: Ejnar Hulten, Møllevej 69, Hornbæk, 8900 Randers, tlf. 86 41 81 81.

ARBEJDSKADESTYRELSEN

Æbeløgade 1 - Postboks 3000 - 2100 København Ø., tlf. 39 17 77 00, Fax. 39 17 77 11.

Konsulent Anna-Lise Clausen.

Kontortid: tirsdag kl. 11 - 13.00. Tlf.: 39 17 78 60

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt by. Henv. til S.E.F. Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. Tlf. 86 16 91 18, i kontortiden eller Knud Poulsen, Julsøvej 380, 8240 Risskov, tlf. 86 17 20 48. Ansøgning om ophold i høj-sæsonen skriftligt senest den 1. februar.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjælpefond. Se bladets side 2.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge. Henv. til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Værløse, tlf. 44 48 56 74.